

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta

Co čteme předškolním dětem

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Eva Svobodová

Vypracovala:

Lud'ka Zvánovcová

České Budějovice, 2012

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, 30.března 2012

.....
podpis studenta

Abstrakt

Záměrem bakalářské práce je nahlédnout do světa pohádek a příběhů skrytého v knihách a předávaného dospělými současným dětem.

V teoretické části na základě studia literatury pro děti předškolního věku je snahou upozornit na literárně hodnotná díla pro děti především v oblasti prozaických příběhů a pohádek v historickém i současném pohledu. Dále vyzdvihnout význam pohádek a příběhů pro předškolní děti.

Praktická část zjišťuje vztah učitelek mateřských škol, rodičů a dětí ke knize. A to na základě dotazníkového šetření učitelek a rodičů a rozhovoru s dětmi. Poslední část práce je zaměřena na cestu za kvalitní literaturou pro děti.

Klíčová slova

literatura pro děti, rodiče, učitelky mateřských škol, předškolní věk

Abstract

The aim of this work is to look into the world of fairy tales and stories hidden in the books which are being passed on the current children by the adults.

In the theoretical part the student is trying to draw attention to valuable literary works for preschool children especially in the prose stories and fairy tales in a historical and contemporary perspective. Further, the student highlights the importance of fairy tales and stories for preschool children.

The practical part is focused on the relationship of kindergarten teachers, parents and children to the book. It is based on a questionnaire survey of teachers and parents and on the interview with children. The last part focuses on the quest for quality literature for children.

Keywords

literary for children, parents, teachers kindergarten, preschool children

Poděkování

Děkuji své vedoucí bakalářské práce Mgr. Evě Svobodové za cenné rady, nápady, ochotu a čas, který mi věnovala.

Děkuji také své rodině, za ohleduplnost, pochopení a podporu.

Obsah

ÚVOD	8
1 TEORETICKÁ ČÁST.....	9
1.1 Cíle práce, předpoklady.....	9
2.1 Vývoj literatury pro děti.....	10
2.1.1 Současní čeští spisovatelé dětské literatury.....	14
2.1.2 Významné osobnosti světové prózy pro děti.....	15
2.2 Základní žánry literatury pro děti	16
2.2.1 Říkadlo.....	16
2.2.2 Povídka.....	17
2.2.3 Poznávací literatura.....	17
2.2.4 Text pod obrázky	17
2.2.5 Pohádka	18
2.2.2.1 Lidová pohádka.....	19
2.2.2.2 Autorská pohádka.....	20
2.3 Specifičnost literatury pro děti	21
2.4 Rodina a její význam v předčtenářském období.....	22
2.5 Mateřská škola a její význam v předčtenářském období.....	23
2.5.1 Význam příběhu v předškolním vzdělávání.....	23
2.5.2 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání.....	24
2.5.3 Práce s příběhem v mateřské škole.....	25
2.5.4 Základní techniky a metody pro práci s příběhem.....	25

3	PRAKTICKÁ ČÁST.....	26
3.1	Použité metody a techniky	26
3.2	Dotazník pro učitelky mateřských škol.....	27
3.2.1	Vyhodnocení dotazníku.....	34
3.3	Dotazník pro rodiče.....	36
3.3.1	Vyhodnocení dotazníku.....	42
3.4	Rozhovor s dětmi.....	42
3.4.1	Závěr rozhovoru s dětmi.....	44
3.5	Hledání cesty za dobrou literaturou pro děti.....	45
3.5.1	Závěr hledání cesty za dobrou literaturou pro děti.....	49
4	ZÁVĚR.....	51
5	SEZNAM POUŽITÉ A CITOVANÉ LITERATURY.....	52
6	SEZNAM PŘÍLOH.....	54

ÚVOD

„Když den skončí, je nenávratně pryč. A co po něm zbude? Nic víc než příběh. Kdyby se nevypravovaly příběhy a nepsaly knihy, člověk by žil jako zvíře jen pro ten jeden den.“

Isaac Bashevis Singer

Otázka „Co číst předškolním dětem?“ mě provází již dlouhou dobu. Jsem učitelkou v mateřské škole na samém začátku, a proto jsem se chtěla dozvědět, jaké knihy pro děti nejčastěji vybírají učitelky mateřských škol. Myslím si, že jsou knihy, které by neměly dítě v předškolním věku minout, protože později již nemají pro dítě takovou vypovídací hodnotu. Některé příběhy jsou nadčasové, vhodné pro děti každého věku, ale některé je třeba předat dál v ten správný okamžik.

V první části bakalářské práce jsem stručně popsala vývoj literatury pro děti. Zaměřila jsem se na autory české a především píšící pro děti předškolního věku. Dále pak na autory současné literatury pro děti u nás. Chtěla jsem také vyzdvihnout některá významná díla světové literatury pro děti.

Ve druhé části jsem popsala základní žánry literatury pro děti jako je říkadlo, pohádka, povídka, poezie a poznávací literatura. Tyto žánry jsou dítěti blízké pro svou jednoduchost a srozumitelnost. Rozvíjejí dětskou řeč, rytmus, fantazii, sociální citění a humor.

Třetí část se zabývá specifíčkostí literatury pro děti. Ta vyplývá z psychických zvláštností dětského čtenáře. Čím je nižší věk dítěte, tím zřetelnější jsou specifické rysy dětské literatury.

Ve čtvrté části jsem se snažila vyjádřit, jak důležitou roli ve vztahu k literatuře hraje rodina. Když si rodiče vezmou své dítě na klín a společně si čtou, prohlíží si obrázky, vypráví si, to vše se může stát rituálem, který dítě rozvíjí nejen po stránce rozumové, ale i po stránce citové.

V poslední části jsem popsala možnosti využití příběhu v mateřské škole. A to nejen vyprávěním, předčítáním, ale také prostřednictvím dramatické výchovy. Děti se mohou na chvíli stát princem z pohádky a prožít si důležité životní situace nanečisto. S paní učitelkou filozofovat nad otázkami, které je zajímají nebo trápí. Jsou to obyčejné věci, neobyčejně důležité pro předškolní děti.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Cíle práce, předpoklady

Cílem bakalářské práce je nahlédnout do světa pohádek a příběhů skrytého v knihách a předávaného námi dospělými současným dětem.

Dále zjistit, jaké knihy čtou dětem učitelky mateřských škol a jaké knihy pro své děti vybírají rodiče. Jaký vztah mají předškolní děti ke knihám.

Kde učitelky mateřských škol, rodiče hledají inspiraci při výběru knih pro předškolní děti. Zda by rodiče uvítali informace od učitelek ohledně literatury pro děti a jakou formou.

Nalézt další možnosti inspirace při výběru kvalitní literatury pro předškolní děti.

Předpoklad 1. Předpokládám, že se od učitelek mateřských škol dozvím, co čítá dětem v předškolním věku.

Předpoklad 2. Předpokládám, že rodiče svým dětem čtou.

Předpoklad 3. Předpokládám, že děti mají kladný vztah ke knize.

Předpoklad 4. Předpokládám, že učitelky v mateřských školách čtou dětem spíše knihy ověřené generacemi čtenářů, rodiče se snáze nechají svést líbivostí knih.

Předpoklad 5. Předpokládám, že současné kvalitní dětské knihy těžko pronikají do mateřských škol i rodin dětí předškolního věku.

2.1 Vývoj literatury pro děti

Kniha pro děti má v naší historii hlubokou tradici. Její počátky sahají až do doby Jana Ámose Komenského (1592 – 1670), kdy v roce 1658 vydává světově proslulé dílo *Orbis sensualium pictus*. Tato bohatě ilustrovaná encyklopedie byla ve své době nesmírně pokroková. Vedle biblických textů byla nejrozšířenější knihou pro děti ještě v osmnáctém století.

Hlavní četbou dětí a mládeže, jak uvádí, byly v minulosti didaktické texty pro elementární vzdělávání, mravní a náboženskou výchovu. Pohádková vyprávění sepsal klasicistní vzdělanec Charles Perrault v *Pohádkách matky Husy* (1697), které se staly základem mnoha adaptací pro děti.

Vývoj žánrové skladby literatury pro děti v evropském kontextu je spjat s pedagogickou osvětou a s vývojem literatury v osvícenectví konce 18. století, kdy se upevnily nebo poprvé objevily žánry jako obrázková kniha (Bilderbuch), antologie písní, bajek nebo mravních vyprávění, divadlo pro děti, dobrodružná a historická próza, cestopis, naučné knihy, časopisy.

Doložené počátky četby pro děti a mládež v českých zemích klademe do období panování Marie Terezie a Josefa II. Jejich skutky a patenty, týkající se zřízení obecných škol a zavádění nových studijních řádů gymnázií, odstraňování nevolnictví a možnosti náboženské tolerance, umožnily vydávání děl pro mládež. Intencionální dětská literatura tak pokrývala potřebu školní četby a výchovných mravních spisů „zábavného“ charakteru. ČEŇKOVÁ (2006)

V době národního obrození na konci 18. a začátkem 19. století vycházejí první česky psané knihy pro děti. Dětská kniha v té době plní funkci doplňující výchovné pomůcky. Běžnou záležitostí jsou adaptace německých předloh. Jako příklad snahy o osamostatnění českého písemnictví, můžeme jmenovat Václava Matěje Krameria. *Zrcadlo šlechtnosti pro mládež českou (1805)*

Ve druhé polovině 19. století je intenzivní zájem našich významných obrozeneckých spisovatelů vedle výchovných snah také o včlenění folklóru, lidové slovesnosti. (B.Němcová, K. J. Erben, F.L. Čelakovský, F. Bartoš). V poezii jako první využívá vzoru lidové písně a říkadla K. A. Vinařický. Snaží se psát živým jazykem a čerpat z dětského světa. Některé jeho básně žijí ve zhudebněné podobě a máme je v povědomí jako lidové „Tluče bubeníček“. GEBHARTOVÁ (1989)

Se školskými zákony (1869) se postupně rozšířila školní čítanka. Byla didaktickou „čítací knihou“ všeho učiva. Až do počátku 20. století byla zařazována do čítanek poezie pro děti moralistního a didaktizujícího charakteru. Hlavními tvůrci byli F. Doucha a K.A Vinařický. Velkou roli v četbě dětí sehrály časopisy Včelka, Besídka malých, Přítel dítek, Jarý věk.. ČEŇKOVÁ (2006)

Na konci 19. a počátkem 20. století vzrůstá nejen počet knih určených pro děti, ale objevují se i díla, která kladou umělecké základy české literatury pro děti. Příkladem těchto tvůrců je J.V. Sládek, K. V. Rais, J. Kožíšek. Vzniká takzvaná poezie umělá, která vychází z lidové říkadlové formy. Uprostřed těchto nových proudů vycházejí v roce 1876 *Broučci* Jana Karafiáta. GEBHARTOVÁ (1989)

Dětská literatura za první republiky navazuje na vývojovou linii předchozího období, což je dáno mimo jiné i tím, že mnoho spisovatelů pokračuje v tvorbě pro děti i po válce. (Rais, Kožíšek, Sula, Tille, Majerová). Významným básníkem té doby je V. Nezval, v jehož básních se poprvé objevila hra představ, nonsense a vtip. Poválečné podmínky v nové republice jsou přirozeně mnohem příznivější pro rozvoj dětského písemnictví než v dobách rakouského mocnářství. S rozšiřováním vzdělání souvisí i zvýšený zájem o knihy pro děti. Tento rozvoj má však v buržoazně demokratickém státě i negativní znaky. Komerčnost, literatura nižších kvalit, nadprodukcí trpěly např. pohádky. Umělecká úroveň literatury pro děti byla závislá na talentu a energii jednotlivců. Soustavný kritický hlas slyšíme jenom v odborném časopise Úhor (Těsnohlídek, Pleva, Bass). GEBHARTOVÁ (1989)

Ve 20. a 30. letech se rozvíjí moderní pohádka autorská (Lada, Čapek, Sekora,

Těsnohlídek, Mahen, Poláček a další). Ve třicátých letech vznikala díla tvůrců uměleckého významu a mnohé práce se posunuly do pozice literárního vzoru.

Na počátku 40. let, tedy uprostřed druhé světové války, navazují na Nezvalův ojedinělý počín tři velké básnické osobnosti (Seifert, Halas a Hrubín).

„Dítě a dětství znamenalo v tehdejší tragické době jednu z mála životních jistot, láska k dítěti vedla básníka k odpovědnému zamýšlení nad jeho dalším osudem, a tím i osudem národa, celé společnosti.“ GEBHARTOVÁ (1989, s. 58)

V 50. letech prodělávala literatura pro děti nemoci schematismu. Některými díly se však vzepjala k uměleckým vrcholům. (Říha, Petiška, Hrubín, Čarek) Řada básníků dále pozitivně rozvíjela existující model sládkovsko-hrubínovsko-čarkovské poezie. Patřili k nim Nechvátal, Syrovátka, Alda, Svoboda, Havel. Pro jejich tvorbu byla příznačná reflexe emotivního dětského vnímání světa, harmonizace prožitkových momentů ve smyslu hrubínovského „je nám dobře na světě“. ČENKOVÁ (2006)

Období 60. let navazuje plynule na předchozí vývoj díky významným tvůrčím osobnostem, které se nadále věnují literatuře pro děti (Říha, Brukner, Šmahelová, Lukešová, Kriebel). Je zde nad jiné charakteristická vlna nonsensu, tj. nesmyslného a rozmarného humoru, který se nejvýrazněji projevil v umělé pohádce a v poezii říkadlového typu. (Kainar, Šrut, Štíplová) Z pohádkové tvorby sem patří například Macourek, Hofman, Hejná, Mikulka. Tato léta přinášejí také doposud neobvyklou úrodu rozsáhlých pohádkových novel, které mají mnohdy blízko k pohádkovému románu. (Ryska, Mrázková, Trnka, Kolář, Čtvrtek). GEBHARTOVÁ (1989)

V 70. a 80. letech, v období normalizace, se mnozí autoři odmlčeli, někteří se přizpůsobili vnějšímu tlaku na tzv. angažovanost. Autoři se vrací do období vlastního dětství (Říha, Čtvrtek, Mrázková). Významným básníkem té doby je M. Florian, jeho poezie se vyznačuje lehkostí, hlavním motivem je touha dítěte po objevování světa.

V roce 1971 vyšly tři vynikající sbírky, převážně nonsensového typu (Noha, Brukner, Svoboda). URBANOVÁ, ROSOVÁ (2003)

V druhé polovině 70. let postoupila o velký kus cesty vpřed próza ze života dětí (Ryska, Zinerová, Drijverová, Doskočilová). Do sedmdesátých let spadá rovněž intenzivnější zájem o poznávací literaturu, a to úplně nově i pro děti malé a nejmenší Mileny Lukešové. GEBHARTOVÁ (1989)

V 80. letech vnesl do poezie pro děti nové napětí Josef Brukner ve sbírce *Obrazárna*. Významnou osobností je také Jiří Žáček, jeho spontánní nápaditost a umění básnické improvizace, smysl pro humor a komično má schopnost oslovit věkově různorodý okruh čtenářů. Představitelem svébytné poetiky se stal také Jan Skácel, jeho uměním je vyjádřit náznakem prostou a reálnou krásu věcí obklopujících člověka i věčnost základních principů lidského soužití. ČEŇKOVÁ (2006)

Po roce 1989 nastaly proměny české společnosti, spojené s pádem totalitního režimu. Promítly se do kultury, ekonomiky, ale i do knižního trhu a literární tvorby. Nakladatelé mohli opět soukromě podnikat, čtenáři byli zahlceni pestrou nabídkou titulů. Literatura pro děti se vymanila z ideologického diktátu. Do literatury se začleňovala tvorba zamlčovaná, samizdatová a exilová a došlo k rehabilitaci dříve tabuizovaných témat (skauting, náboženství, sex, zdravotní handicap). Nastal poněkud chaotický rozmach volného knižního trhu, komercializace a bulvarizace. Původní hodnotná česká literatura pro děti a mládež stagnovala. Její oslabené pozice využila všudypřítomná a agresivní masmediální kultura, zvláště televizní. Oživení umělecké literární produkce nastalo až v polovině 90. let, především zásluhou renomovaných tvůrců dětské knihy, později i mladých talentovaných spisovatelů. TOMAN (2000)

V 90. letech básnická tvorba neprokázala objektivnost podobnou uměleckosti generace J. V. Sládka na konci 19. století ani objektivnost poetiky šedesátých let minulého století. Naopak současná poezie pro děti se jen pomalu vydává na cestu umělecké reflexe přítomnosti (Pěkný, Jirous, Blatný, Žáček, Brukner, Šrut, Černík, Havel, Vodňanský, Weiberger, Aškenazy). ČEŇKOVÁ (2006)

2.1.1 Současní čeští spisovatelé dětské literatury

Po roce 1989 byla česká literatura pro děti ovlivněna nejen vývojem společenské a politické situace, ale také proměnou čtenářských generací, které rychleji dospívají a snadno se pohybují v digitalizovaném světě. Četba je pouze jedním segmentem v multimediálně strukturované dětské kultuře a mnohdy její relaxační i naučnou funkci přebírají jiná média.

Jedním z nejdynamičtější se rozvíjejících okruhů současné české literární tvorby pro děti je obrázková knížka. Charakterizuje ji zřetelný příklon k hravosti, vynalézavému užití netradičních výtvarných technik a materiálů (Volfová, Chalánková, Urbánková).

Současná poezie pro děti se vyznačuje hravostí a úzkým propojením s hudebním či výtvarným uměním. Na pomezí básnické sbírky a zpěvníku se ocitají knížky Svěráka, Vodňanského, Weinbergera. Nonsensové verše, které vytvářejí v kontinuitě s předchozím dílem Žáček, Šrut, Kratochvíl, Dědeček, Nikl, zůstávají převažující linií. Humorem a citlivou didaxí se vyznačují verše mladší básnické generace, například sbírka *Houbeles pictus* Petra Maděry a *Kam až smí smích* Radka Malého.

V moderní pohádce doznívá vliv Václava Čtvrťka, k jehož nástupcům lze řadit například Nepila, Kincla a Šalouna. Zdůrazňuje živý akt vypravěčství například v pohádkách Zdeňka Svěráka nebo Arnošta Goldflama.

V posunech k hravé parodii, kterou objevně uplatňuje Wagnerová, se rozšiřuje adresátský potenciál pohádek směrem k dospělému čtenáři. Obdobně Šrutův román *Lichožrouti* či drobná próza *Pan Kdybych hledá kamaráda* představují ve zdánlivě hravém pohádkovém hávu realistickou výpověď o hledání přátelství a skutečných hodnot.

Druhým pólem autorských pohádek jsou texty úžeji vázané k folklórnímu odkazu a individualizované osobitou poetikou autorů. Např. v souborech *Královské pohádky* Karla Šichtance, či v próze *O ztracené lásce* Evy Hudečkové. ŠUBRTOVÁ

2.1.2 Významné osobnosti světové prózy pro děti

Charles Perrault (1628 – 1703) - jeho nejznámější pohádka je *Kocour v botách*. V nakladatelství Albatros vyšly v roce 1972 *Pohádky matky Husy*. U nás zdomácněly hlavně díky Hrubínovu překladu.

Jakob Grimm (1785 – 1863) a **Wilhelm Grimm** (1786 - 1859) byli univerzitními profesory, jazykovědci a folkloristy. Z období německého romantismu zapůsobily u nás nejmocněji jejich pohádky.

Hans Christian Andersen (1805 - 1875). Byl typický romantik, z rozsáhlého prozaického díla mu získaly slávu hlavně jeho pohádky. *Malá mořská víla*, *Pastýřka a kominiček*, *Sněhová královna* a mnoho dalších.

Lewis Carroll (1832 – 1898). Carrollova pohádka je označována za nonsensovou a v tomto směru za zakladatelskou. *Alenka v kraji divů a Za zrcadlem*.

Carlo Collodi (1826 – 1890). Kniha *Pinocchiova dobrodružství* má pestrý děj, rychlý spád, je plná řečnických otázek určených dětem.

Alan Alexander Milne (1882 – 1956) v příbězích *Medvídko Pú* a jeho přátel zobrazil dětem přístupnou formou krásu přátelství, pochopení pro slabůstky druhých, i neopakovatelnou a bezprostřední atmosféru dětské hry.

Astrid Lindgrenová (1907 – 2002) svým dílem obohatila moderní pohádku autorskou *Pipi Dlouhá punčocha*, *Děti z Bullerbynu* a mnoho dalších.

2.2. Základní žánry literatury pro děti

2.2.1 Říkadlo

„Báseň je rodná sestra písni a říkadlo vlastně matka i prabába obou.“

Gebhartová

Říkadlo je žánr prověřený tradicí ústní lidové slovesnosti, tvoří základ dětského folklóru. Pro české říkadlo je železným zákonem trochejské metrum. (V trochejské stopě následují za sebou přízvučná a nepřízvučná slabika).

Lidová i umělá říkadla mají mnoho podob, žánrových variací a podžánrů. Jsou to například říkadla ke hře dospělého s batoletem (Vařila myšička kašičku), doprovodná říkadla k pohybovým hrám dětí (Šiju boty do roboty), škádlivky, rozpočítadla (J. Balík: Šídlo bidlo). GEBHARTOVÁ (1989)

Tyto verše si děti snadno zapamatují, mohou si je tedy říkat a opakovat, zvládnou je přednášet, zhudebňovat a mohou si s nimi i hrát. Při vhodné stimulaci je různě přeskupují, dotvářejí, vymýšlejí nové a nové. Mimoděk se tak vciťují do charakteru jazyka, který může být na chvíli veselou stavebnicí.

Jazykolamy, někdy nazývané oblamovačky, jsou speciální slovní seskupení zaměřené na rozcvičky mluvidel. Je třeba zdůraznit, že oblamovacím říkadlům by měla předcházet logopedická příprava a náprava vadné výslovnosti. Rychlostí výroku nebo pouhým opakováním seskupených hlásek se nic nezlepší, naopak vady ve výslovnosti se zafixují trvaleji. GEBHARTOVÁ (2011)

Rytmus říkadla působí jako jednoduchý mimojazykový vyjadřovací prostředek, který však plní důležitý úkol v rozvoji dětské řeči. Díky rytmu říkadel, který je obohacen srozumitelným rýmem, se do vědomí dítěte dostávají první pevnější spojení mezi slovy, tolik důležitá právě pro začátky vývoje řeči. HAVLÍNOVÁ (1987)

2.2.2 Povídka

Malým dětem vyhovuje jednoduché a přímočaré rozvíjení děje, jeho krátký časový úsek a ukončenost. Malý počet jednajících postav a jejich jednoznačná charakteristika přispívající k lepší orientaci v textu. Tematika povídek pro nejmenší děti vychází zpravidla z rodinného okruhu a rozšiřuje se spolu s tím, jak se rozšiřuje obzor dítěte, jeho zájmy a první životní zkušenosti. GEBHARTOVÁ (1989)

2.2.3 Text pod obrázky

V literatuře pro nejmenší děti je zvláštní záležitostí text k obrázkovým knihám. Důležitá je zde malovatelnost příběhu, protože v této knize obrázků dominuje, slovo pouze doprovází a inspiruje nebo vysvětluje. Jsou to například leporela, omalovánky. GEBHARTOVÁ (1989)

2.2.4 Poznávací literatura

Vzhledem k psychologickým zvláštnostem nejmenších dětí se v poznávací literatuře osvědčuje převaha beletristických prvků, ale i sem pronikají žánry věcné literatury a encyklopedie. GEBHARTOVÁ (1989)

2.2.5 Pohádka

„ Je s podivem, že i v té nejmenší dětské pohádce se skrývá schopnost dotknout se hlubinných tvořivých center a probudit je – podobně jako kapka vody skrývá nesmírnost oceánu a bleší vajíčko obsahuje celé tajemství života.“

Campbell

Pohádka je žánr prověřený staletími, který má své kořeny v lidové slovesnosti. Pohádka nebyla určena výlučně dětem, naopak většinu pohádek si vyprávěli dospělí. Pohádka nahrazovala literaturu, předávala ústním způsobem dějové, napínavé a často i strašidelné nebo naturalistické látky. Dětem byly určeny kratší pohádky, např. humorky (Byl jeden král, měl na peci vál) nebo alegorické pohádky o zvířátkách, většinou s výchovným posláním (O neposlušných kůzlatech).

Pro pohádku je typické, že ve svém ději prolíná smyšlenku se skutečností, fantazijní představy s obrazem reality. Na rozdíl od pověsti se pohádka netýká žádné konkrétní historické události ani určitého místa, čas v pohádce je neurčitý. Naprosto určité je rozvržení sil dobrých a zlých, přičemž dobro vždy vítězí. Právě pro tyto vlastnosti je pohádka ideálním literárním žánrem pro děti. GEBHARTOVÁ (1989)

„Pohádky jsou jedním ze základních ložisek, které utvářejí naši psychiku do šesti let. Pohádky oslovují děti zejména prostřednictvím symbolů, skrytých významů a na první pohled nejasných nebo bezvýznamných obrazů a zkratek. Malé dítě jim velmi dobře rozumí a na nevědomé bázi dokáže dešifrovat všechna důležitá poselství, která jsou v pohádkách obsažena. Prostřednictvím pohádek tak dítě přijímá zkušenosti předchozích generací, které mu napomáhají vyřešit strachy, úzkosti a problémy. Dítě dostává díky pohádce možnost navštívit jiný svět a v něm si bezpečně prožít strach, nenávisť, zlost, smutek. Klíčový je přitom fakt, že pohádky umožní dítěti prožít všechny tyto negativní emoce bez pocitu viny. Pohádky pomáhají tím, že je v nich jasně vidět dobro a zlo, můžete si na něj doslova sáhnout.“ HERMAN (2008, s.160)

2.2.2.1 Lidová pohádka a její druhy

První záznamy pohádkové látky ve světovém prameni sahají až k egyptským záznamům ze 13. století př. n. l. - k pohádce O dvou bratřích. Název pohádka je poměrně mladý. Ještě Božena Němcová nazývá svá vyprávění Národními báchorkami a pověstmi.

Kouzelná pohádka - má své kořeny v mýtu, v magických kultovních obřadech a kouzlech. Častým motivem je cesta mužského hrdiny, plná nástrah, plněných přání, tajuplných sil a zvířat. V slovanských pohádkách je příznačný princip trojnásobnosti (tři přání, tři úkoly). URBANOVÁ, ROSOVÁ (2003)

V kouzelných pohádkách vystupují nadpřirozené bytosti např. trpaslíci, obři, čerti, vodníci, sudičky, víly. Každá z těchto bytostí má v sobě zakódován určitý archetyp, který není dobré interpretací pohádek proměňovat, protože jeho platnost a potřebnost byla prokázána historií. SVOBODOVÁ, ŠVEJDOVÁ (2011)

Zvířecí pohádka - je mnohými odborníky pokládána za nejstarší. Většinou se jimi míní pohádky, v nichž jsou zvířata protagonisty příběhu, přitom zvířecí postavy a děti mají k sobě blízko. URBANOVÁ, ROSOVÁ (2003)

V těchto pohádkách jsou zvířata nositeli symboliky lidských vlastností (pes zobrazuje věrnost, liška lstivost). Tyto pohádky nám mohou pomoci k poznávání svých vlastností i vlastností druhých lidí, ale také přinášejí jasné poučení, které nečpí morálitou právě proto, že jejich hrdiny jsou kůzlátka, vlci či starý pes. (Brémští muzikanti, Bouda budka) SVOBODOVÁ, ŠVEJDOVÁ (2011)

Legendární pohádka - vypráví o lidech, kteří pochybili a podstoupili pak neuvěřitelná trápení, ale díky pokoře a pokání došli smíření, i o těch, kteří díky pýše a nerozumu dopadli přesně naopak. RICHTER (2004)

Patří mezi žánrové varianty folklorní prózy. Základem jsou biblické příběhy. Objevují se v souborech Němcové, Erbena, Říhy. URBANOVÁ, ROSOVÁ (2003)

Kumulativní pohádka – v této pohádce se často opakují stejné dějové fragmenty. Děti si při jejím poslechu a reprodukci rozvíjejí paměť, obohacují si slovní zásobu. Pohádku vyprávěli dospělí těm nejmenším dětem (O koblížkovi, O veliké řepě)

Novelistická pohádka - je blíž povídky, a to v námětech i zpracování. Do dětské četby se dostává nejspíše její žertovná poloha, vysmívající se většinou lidské hlouposti a nadutosti(pohádky o Kocourkově) GEBHARTOVÁ(1989)

Pěstounská – kde spolu se zvířaty vystupují i děti. Tento druh pohádek zvýrazňuje mravoučný záměr, nabádá k odpovědnosti a kázni. Za každý přestupek je dětský hrdina potrestán a v závěru pohádky se polepší. Příkladem této pohádky je Budulínek. RICHTER (2004)

2.2.2.2 Autorská pohádka

Autorská pohádka je dnes už neodmyslitelným fenoménem literatury pro děti. Aby se zdůraznila její literárnost, říká se jí někdy umělá, čímž se chce vyjádřit, že je protipólem lidové pohádky. Dobře se zpravidla čte i předčítá. Děti si získává rozletem fantazie, překvapivou smyšlenkou, smyšlenými i nadpřirozenými bytostmi, ožvlýnými věcmi a předměty a hlavně šťastným koncem. Dosáhla celé řady tvarových variací, v podstatě však respektuje archetyp lidové pohádky. OPRAVILOVÁ (2003)

„V těchto pohádkách se stává, že se autor, aby si podmanil diváka, uchyluje k libivě komické poloze některých kouzelných postav, které zbavuje symboliky přírodních sil a vytváří z nich přihlouplé, snadno ošálitelné a komicky vystupující chlapíky. Takto pojaté zpracování pohádek může být divácky velice úspěšné, ale nepřináší dítěti jistotu. Jistotu, že zlo je spravedlivě potrestáno a dobro odměněno.“
SVOBODOVÁ, ŠVEJDOVÁ (2011,s.110)

2.3 Specifičnost literatury pro děti

Specifičnost literatury pro děti vyplývá z psychických zvláštností dětského čtenáře. Čím je nižší věk dítěte, tím zřetelnější jsou specifické rysy dětské literatury.

Typické znaky uvažování předškolního dítěte podle VÁGNEROVÉ (2008)

Centrace – tendence k ulpívání na jednom percepčně nápadném znaku, který dítě považuje za podstatný, a přehlíží jiné, méně výrazné.

Egocentrismus - tendence zkreslovat úsudky na základě vlastního postoje a preferencí. Předškolní dítě nechápe, proč by mělo posuzovat situaci z více hledisek.

Fenomenismus – pro dítě je důležité, jak se mu situace, svět jeví, jak vypadá navenek.

Presentismus – dítě je vázané na přítomnost, na aktuální vnímání světa. Je to doopravdy tak, protože dítě to tak vidí.

Magičnost – předškolní dítě si pomáhá při interpretaci dění v reálném světě fantazií.

Animismus – dítě přiřítá vlastnosti živých, resp. lidských bytostí i neživým věcem. Děti předškolního věku umí rozlišit živé a neživé, ale stále jsou schopné tyto rozdíly přehlížet.

Arteficialismus – způsob výkladu vzniku okolního světa – nějaký člověk ho asi udělal, pověsil hvězdy na nebe...

Absolutismus – je to přesvědčení, že každé poznání musí mít definitivní a jednoznačnou platnost.

2.4 Rodina a její význam v předčtenářském období

„Pohádka totiž není původně literatura, pohádka je povídání. Pravá lidová pohádka nevzniká tím, že ji národopisný sběratel zaznamená, nýbrž tím, že ji babička povídá dětem. Skutečná pohádka, pohádka ve své pravé funkci je povídání v kruhu posluchačů. Rodí se z potřeby vypravovat a rozkoše naslouchat.“ K. Čapek

Pojď ke mně, budu ti vyprávět ... aneb sycení a blízkost. Příběh je přirozeným projevem naší hluboké potřeby žít společně s ostatními lidmi a vzájemně sdílet svoje zkušenosti. Pravidelné čtení pohádek v obvyklou dobu velice přispívá k utváření vlídné atmosféry v rodině. Právě společné čtení pohádky večer před spaním může být jedním ze zdrojů pocitu bezpečí a lásky malého dítěte. HERMAN (2008)

„Než se dítě stane samo sobě čtenářem, uplyne řada let. Po tuto dobu může číst svoje knížky jedině vašima očima, ústy a srdcem. Rodiče musí být s dítětem také proto, že knížky a jejich pokaždé jiné obrázky, říkadla, příběhy, pohádky jsou něco nového, co přichází k dítěti, ale vlastně i do jeho domova, z toho velkého světa, který dítě ještě nezná. Když uvidí knížku podanou vašima rukama, otevřenou na vašem klíně, promlouvající vašim hlasem, nebude se bát neznámých obrázků ani příběhů ani pohádek, ale bude je zařazovat mezi domácí věci, blízké, hodné, přívětivé a vždy po ruce.“ HAVLÍNOVÁ (1987, s. 9)

Rodina je jedním z nejdůležitějších pilířů, na kterých stojí základ čtenářských návyků dítěte. Rodiče by měli:

- Vytvářet pro dítě vhodný vzor a poskytnout mu pestrost podnětů.
- Být trpěliví v prvních kontaktech dítěte s knížkou, dítě se vydrží soustředit jen na malou chvíli. Čím menší dítě, tím kratší je doba soustředění.
- Vytvořit příjemné prostředí, nejlépe společný rituál.
- Pokud dítě vyžaduje stále dokola jednu pohádku, nebo jen určitý úryvek, dopřát mu jej.
- Povídat si s dítětem o příběhu.
- Vybírat literaturu kvalitní a přiměřenou věku.

2.5 Mateřská škola a její význam v předčtenářském období

Prohlížení a čtení knížek by mělo být přirozeně ve vzdělávací nabídce každé mateřské školy. Kniha může dětem pomoci ozřejmit jejich životní zkušenosti, naplňovat spektrum nových pojmů, spoluvytvářet estetický vkus dětí a vést je ke čtenářství. Kniha jako celek znamená pro dítě vstup do kulturního světa. Velmi důležitá zejména u předškolních a mladších dětí její výtvarná stránka. *„Vznikne-li v dítěti během předškolního věku návyk potřebovat knížku pro radu i pohodu, udělali jsme maximum pro jeho budoucí gramotnost.“* GEBHARTOVÁ (2011, s. 12)

2.5.1 Význam příběhu v předškolním vzdělávání

„Nové pojetí předškolního vzdělávání nám jasně vymezuje aktuálnost celistvého vzdělávání dětí. Vytváříme integrované vzdělávací celky pro vzdělávání dětí a jako jejich základ nám mohou posloužit příběhy.“ SVOBODOVÁ a kol. (2010, s.131)

Příběh je jedním z přirozených, neautoritativních a funkčních výchovně vzdělávacích prostředků, a to ať jde o příběh spontánně vyprávěný učitelkou či dítětem v konkrétní situaci, příběh literární, vyprávěný či čtený kdykoli během dne, či příběh, který je východiskem pro dlouhodobější společnou práci skupiny dětí. Prostřednictvím příběhu učitelka ušetří v průběhu dne spoustu pokynů, příkazů, zákazů, pouček i sankcí, a přesto může reagovat na náhle vzniklou situaci.

Příběh dává životu ve třídě tah, návaznost, perspektivu, prostor ke zkoumání, k emočnímu zainteresování dětí, ke hře na něco, někoho, která vychází z přirozené dětské námětové hry. Příběh současně umožňuje dětem uplatnit svoji dosavadní zkušenost a získat další a motivuje a podněcuje k aktivitě. SVOBODOVÁ a kol. (2010)

2.5.2 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

Úkolem předškolního vzdělávání je doplňovat rodinnou výchovu a pomáhat zajistit dítěti prostředí s dostatkem mnohostranných a přiměřených podnětů k jeho aktivnímu rozvoji a učení. Vzdělávání má být důsledně vázáno k individuálně různým potřebám a možnostem jednotlivých dětí. Maximálně se přizpůsobuje vývojovým, fyziologickým, kognitivním, sociálním a emocionálním potřebám dětí této věkové skupiny.

RVP PV je uspořádán do pěti vzdělávacích oblastí, které se vzájemně prolínají, ovlivňují, prostupují. Každá oblast zahrnuje vzájemně propojené kategorie *dílčí cíle* (záměry), *vzdělávací nabídku* a *očekávané výstupy*.

Oblastí, která se zaměřuje na řečové, komunikační a předčtenářské dovednosti je :

Dítě a jeho psychika – jazyk a řeč.

Cílem je:

- rozvoj řečových schopností, jazykových dovedností
- naslouchání, porozumění
- rozvoj komunikačních dovedností (verbálních i neverbálních)
- osvojení si poznatků a dovedností, které předcházejí čtení a psaní

Vzdělávací nabídka:

1. prohlížení a čtení knížek
2. samostatný slovní projev, společné diskuse, rozhovory
3. artikulační, řečové, sluchové a rytmické hry, hry se slovy
4. přednes, recitace, dramatizace

Očekávané výstupy:

- správně vyslovovat, ovládat dech, tempo i intonaci řeči
- vést rozhovor, naslouchat druhým
- sledovat a vyprávět příběh, pohádku
- pojmenovat většinu toho, čím je dítě obklopeno
- formulovat otázky

2.5.3 Práce s příběhem v mateřské škole

Práce s příběhem má mnoho různých podob a forem, využívá různých metod. Důležité je to, co příběhem sleduji, jaké cíle, záměry mám jako učitelka. Co by měl příběh dětem zprostředkovat, jaké prožitky, zkušenosti nebo poznatky. Nejdůležitějším kritériem by nemělo být, že se učitelce příběh líbí, ale co může příběh dětem nabídnout a zda je pro ně v daný okamžik aktuální. SVOBODOVÁ a kol. (2010)

2.5.4 Základní techniky a metody pro práci s příběhem

Sdělování „narrate“ znamená vypravovat, povídat. Narací rozumíme sdělování zážitků, situací, událostí. Vyprávění je jednou z metod posilujících vnitřní morálku a vnitřní kázeň dítěte. Je metodou přirozenou a motivační, ale i metodou provokující myšlení a samostatnost dítěte. Kde se často vypráví, tam se nejen hodně ví o sobě, o druhých, o světě, o životě, ale také tam funguje partnerská komunikace, vzájemná důvěra.

Vyprávění „storytelling“ je metoda, při níž učitelka vnímá příběhy ve všem co se kolem děje a umí je vyprávět s cílem získat novou zkušenost či poznatek nebo potvrdit poznatky a zkušenosti již získané.

Dramatická výchova je specifický vzdělávací proces, který využívá především prvky a prostředky divadla, čímž se výrazně odlišuje od ostatních výchov. Je to tvořivý způsob získávání zkušeností, vědomostí, dovedností, formování postojů na základě vlastního prožitku a vlastní aktivní činnosti při jednání na principu hry. V dramatické výchově je kladen důraz na vlastní tvořivý proces, který je naplňován zejména hrou v roli. Probíhá na základě vzájemné interakce a spolupráce všech zúčastněných.

Filosofie pro děti - jejím zakladatelem je Matthew Lipman, americký filosof, který vytvořil sérii motivačních příběhů pro děti od předškolního do pubertálního věku, ve kterých vystupují děti stejné věkové skupiny, s jakou chceme pracovat, a řeší určitý filosofický problém s morálním nábojem. SVOBODOVÁ a kol. (2010)

3 PRAKTICKÁ ČÁST

V praktické části jsem oslovila formou dotazníků učitelky mateřských škol. Zajímalo mě, které knihy je provázejí během dne v mateřské škole. Dále jsem oslovila taktéž formou dotazníků rodiče. Chtěla jsem zjistit, jaké knihy vybírají pro své děti a jak často si s dětmi čtou. Společným rozhovorem s dětmi, jsem zjišťovala jejich vztah ke knížkám. V poslení části jsem se zaměřila na hledání cesty za dobrou literaturou pro děti.

3.1. Použité metody a techniky

V praktické části bakalářské práce jsem využila kvantitativní výzkum. Jak uvádí ŠVARÍČEK, ŠEDOVIČKOVÁ a kol. (2007) kvantitativní výzkum postupuje jednosměrně vpřed od studia teorie k tvorbě hypotéz, dále k jejich operacionalizaci, vytvoření výzkumného vzorku, sběru dat, analýze a interpretaci dat a verifikaci hypotéz.

V první a druhé kapitole praktické části jsem pro sběr informací od učitelek mateřských škol a rodičů zvolila **dotazníkovou metodu**, protože jsem mohla získat za poměrně krátkou dobu dostatek informací. Vypĺňování dotazníku je pro respondenty jednoduché a data se dobře zpracovávají. Mou snahou bylo, aby byly otázky srozumitelné a dotazník nebyl příliš dlouhý. Dotazníky, které jsem předkládala učitelkám mateřských škol a rodičům, jsou součástí mé bakalářské práce jako příloha č. 5.

Ve třetí kapitole jsem zvolila metodu **společného rozhovoru** s dětmi. Navštívila jsem děti ve věku od čtyř let do šesti let ve dvou třídách mateřské školy v Českých Budějovicích. Požádala jsem děti, aby si přinesly oblíbenou knížku z domova. Měla jsem předem připravené otázky, na které děti odpovídaly.

3.2 Dotazník pro učitelky mateřských škol

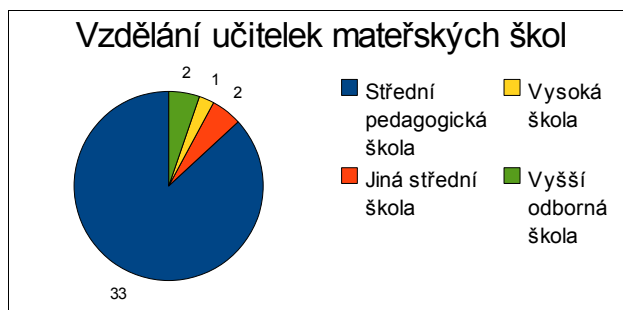
V prosinci 2011 jsem provedla dotazníkové šetření mezi učitelkami mateřských škol. Dotazované učitelky byly z části z mateřských škol z Českých Budějovic a z části z různých koutů České republiky. Rozdala jsem celkem 50 dotazníků, 38 se mi jich vrátilo. Návratnost dotazníků byla 76%.

Cíle

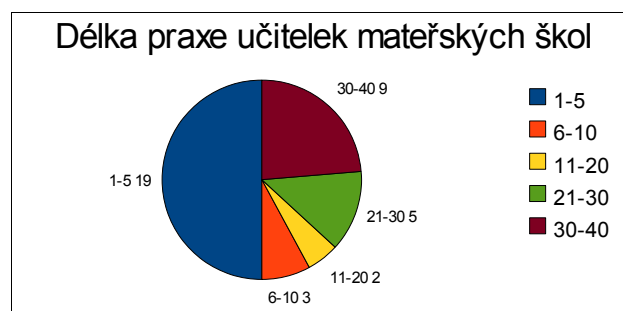
Cílem této kapitoly je zjistit:

- jaké knihy pohádek a příběhů čtou dětem učitelky mateřských škol
- kde hledají učitelky mateřských škol inspiraci
- zda učitelky mateřských škol spolupracují s knihovnou
- jaká je spolupráce s rodiči v otázce, co číst jejich dětem

Graf č. 1

Graf č. 2

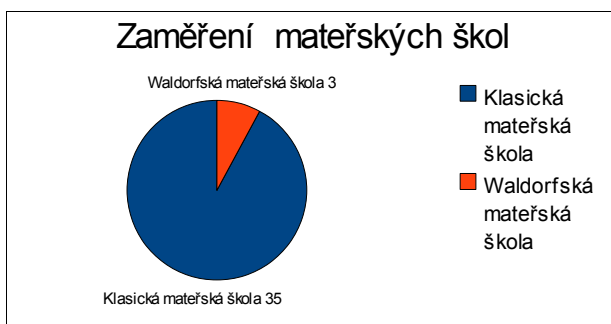

Graf č. 3

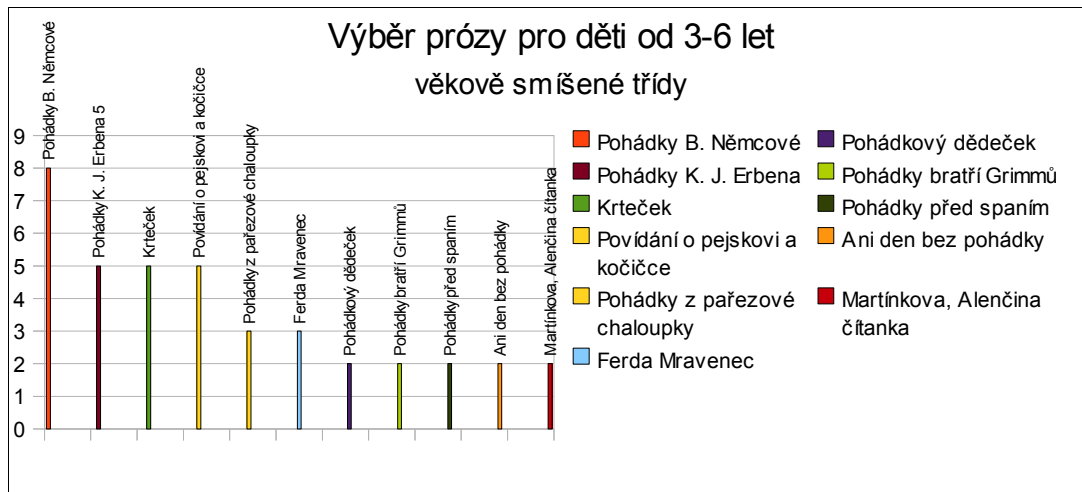
Graf č. 4

Jak je vidět z obrázků č. 1,2,3,4, oslovila jsem převážně středoškolsky vzdělané učitelky mateřských škol, 19 začínajících učitelek s praxí do pěti let, 10 zkušených učitelek a 9 učitelek s dlouholetou praxí. Učitelky jsou převážně z klasických mateřských škol, tři paní učitelky jsou z waldorfské mateřské školy. Dvě paní učitelky uvedly, že jejich třída je zaměřená na anglický jazyk, jedna paní učitelka napsala, že jejich třída je zaměřená na ekologii. Ve věkově smíšených třídách 3-6 let pracuje 16 učitelek, u nejmenších dětí 3-4 roky pracuje 11 učitelek. V prostřední třídě u dětí ve věku 4-5 let pracují 4 učitelky a u nejstarších dětí 4-7 je 6 učitelek.

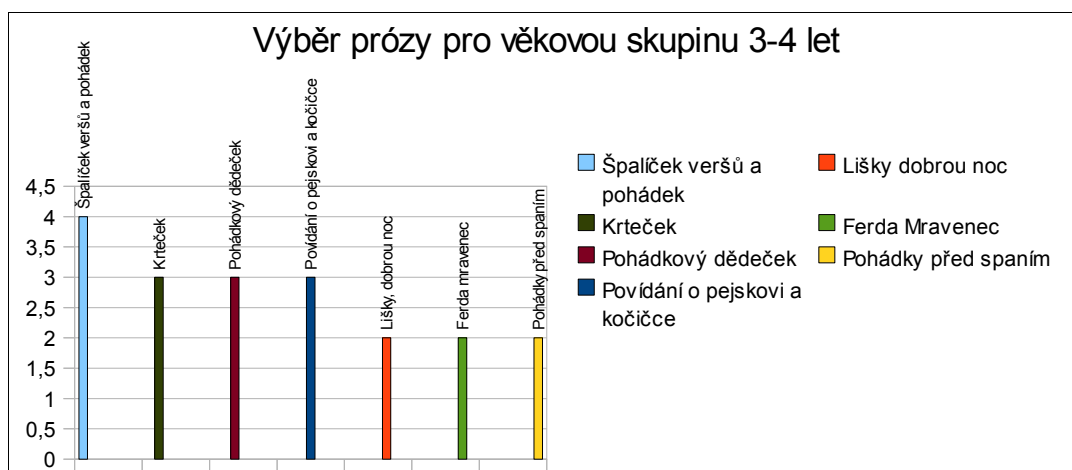
První otázka: Které knihy pohádek, příběhů čtete dětem?
(právě pro toto věkové složení dětí ve třídě)

Graf č. 5

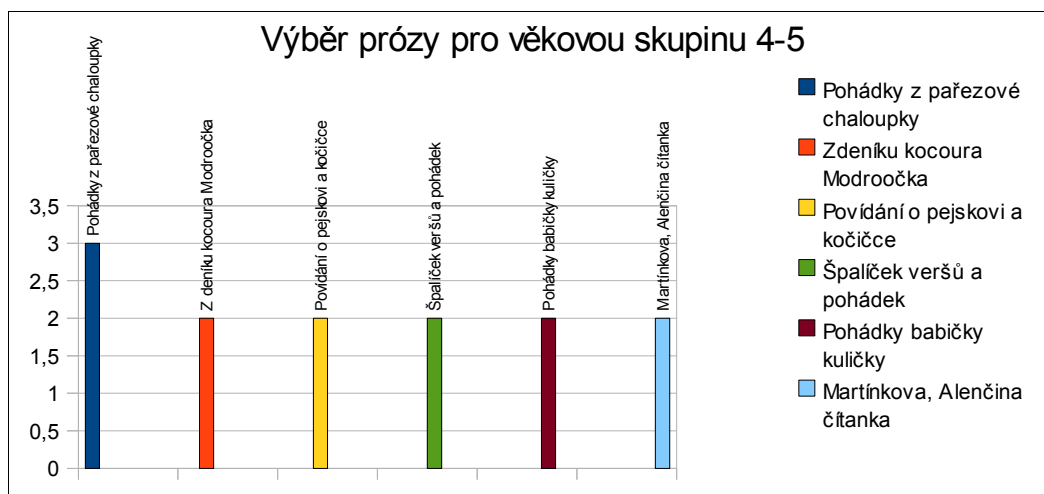
Ve věkově smíšené třídě se učitelky opírají hlavně o pohádky Boženy Němcové, Karla Jaromíra Erbena, Krtečka Zdeňka Milera a Povídání o pejskovi a kočičce od Josefa Čapka.

Graf č. 6

Pro věkovou skupinu nejmenších dětí sahají učitelky nejvíce po knížce Špalíček veršů a pohádek od Františka Hrubína, Krteček Zdeňka Milera a knížce Pohádkový dědeček od Eduarda Petišky.

Graf č. 7

Pro prostřední věkovou skupinu dětí učitelky nejvíce psaly Pohádky z pařezové chaloupky Václava Čtvrtka, knížku Z deníku kocoura Modroočka od Josefa Koláře, Povídání o pejskovi a kočičce od Josefa Čapka.

Graf č. 8

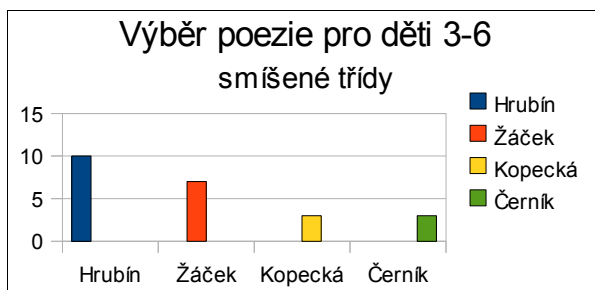

V nejstarší věkové skupině čtou učitelky dětem nejvíce z knížek Špalíček veršů a pohádek od Františka Hrubína, Pohádky z pařezové chaloupky Václava Čtvrtka, Martínkovu a Alenčinu Čítanku od Eduarda Petišky.

Druhá otázka: Které knihy básní čtete dětem?

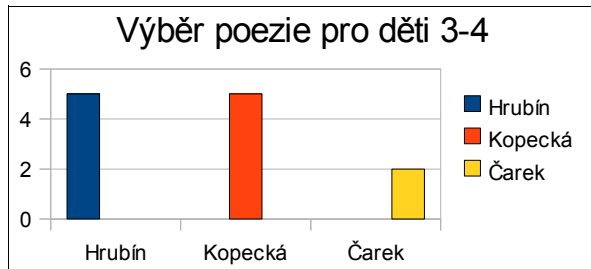
(právě pro toto věkové složení dětí ve vaší třídě)

Graf č. 9

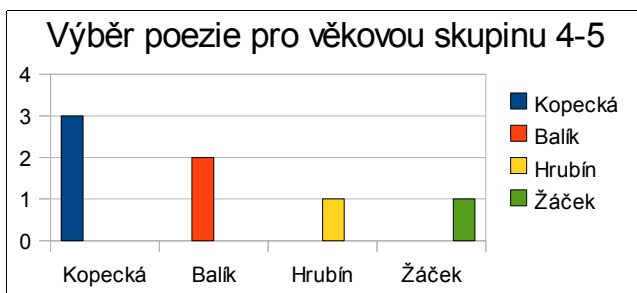
Ve smíšené třídě dětí je pro učitelky mateřských škol nejoblíbenějším básníkem František Hrubín a jeho Špalíček veršů a pohádek, Dětem, Jiří Žáček, Zuzana Kopecká a její Básničky od srdíčka a Michal Černík.

Graf č. 10

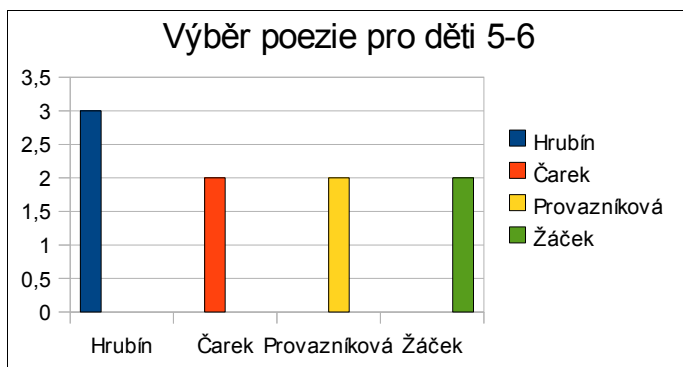
Ve třídě nejmenších dětí vybírají učitelky básničky nejvíce z knížky Špalíček veršů a pohádek od Františka Hrubína, z knih Básničky od srdíčka, Hádanky od srdíčka a Abeceda od srdíčka Zuzany Kopecké a z Čarokruhu Jana Čarka.

Graf č. 11

Ve věkové skupině dětí 4-5 využívají učitelky pro čtení básní nejvíce knížek Veselé básničky, Básničky od srdíčka Zuzany Kopecké, Básničky a obrázky Jindřicha Balíka a Aprílovou školu Jiřího Žáčka.

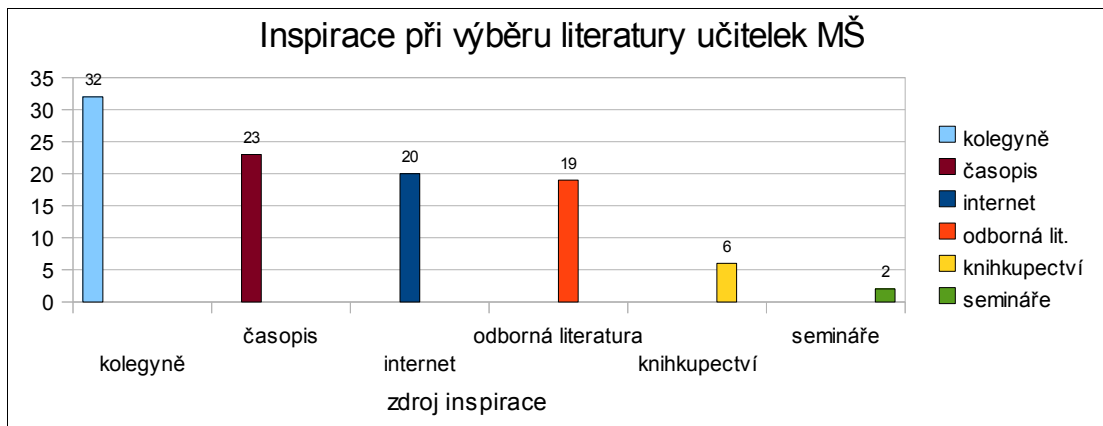
Graf č. 12

Ve věkově nejstarší třídě dětí paní učitelky nejvíce vyhledávají básničky v knížce Špalíček veršů a pohádek Františka Hrubína, Čarokruh Jana Čarka, Padla Madla do říkadla Věry Provazníkové a Aprílová škola Jiřího Žáčka.

Otázka třetí: Kde hledáte inspiraci, při výběru literatury pro děti?

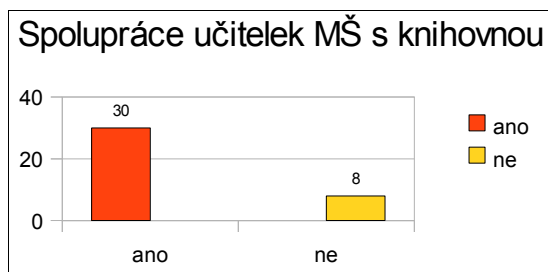
Graf č. 13

Z grafu je vidět, že učitelky si informace o dobrých knihách nejvíce předávají mezi sebou. Časopis uvedly hned na druhém místě a to časopis Sluníčko 16x, Pastelka 7x, Informatorium 7x. Dále jim ve výběru pomáhají semináře a odborná literatura jako například Jaro, léto, podzim, zima od Evy Opravilové, Barevné kamínky, Rabbe. A často se také obracejí na vlastní knihovničku. Někdy dávají podnět k novému čtení samy děti, když si oblíbenou knížku přinesou z domova.

Otázka čtvrtá: Spolupracujete s knihovnou v blízkosti Vaší MŠ?

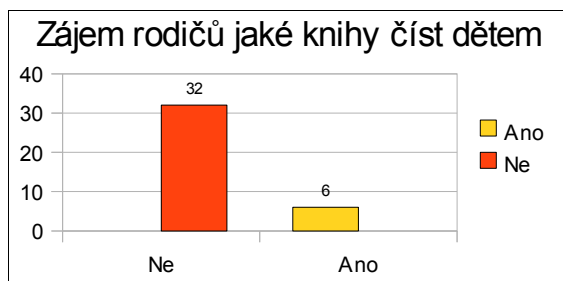
Graf č. 14

Většina učitelek s knihovnou spolupracuje. Návštěva knihovny je jistě prospěšná a obohacující pro obě strany. Ne, odpověděly učitelky z waldorfské mateřské školy.

Otázka pátá: Zajímají se rodiče o to, jaké knihy čtete dětem?

Graf č. 15

Z grafu je patrné, že rodiče se o to jakou knihu vybrat pro své dítě ve školce nezajímají. Ano, odpověděly učitelky z waldorfských mateřských škol.

3.2.1 Vyhodnocení dotazníkového šetření

Předpoklad 1. Předpokládám, že se od učitelek mateřských škol dozvím, co číst dětem v předškolním věku.

Většina učitelek se opírá o klasiky naší literatury jakými jsou Božena Němcová, Karel Jaromír Erben a František Hrubín. V předškolním věku nesmí chybět Pohádky z pařezové chaloupky Václava Čtvrta, Povídaní o pejsekovi a kočičce Josefa Čapka a Krtek Zdeňka Milera. Velmi oblíbenou knihou je Martínkova a Alenčina čítanka a Pohádkový dědeček od Eduarda Petišky. Z grafů je patrné, že jsou jen malé rozdíly ve výběru knih pro různé věkové skupiny dětí. Každá učitelka k tomuto základnímu výběru sahá po své oblíbené, nebo tématicky příhodné, nebo dětmi vybrané knize. Všechny knihy, které učitelky napsaly uvádím v příloze č.2.

Nejoblíbenějším básníkem učitelek je František Hrubín, Zuzana Kopecká a Jiří Žáček. František Hrubín jistě díky svým poetickým a dětem blízkým veršům, Jiří Žáček veselostí a dovádívaností básní. Dalším vyhledávaným básníkem je Jinřich Balík a Jan Čarek. Jako další básníky, ale již v mnohem menším zastoupení uváděly učitelky Františka Halase, Michala Černíka, Josefa Václava Sládka.

Z dotazníků vyplynulo, že učitelky z knih poezie čerpají méně, raději si vytvářejí vlastní zásobník různých básní. Zásobník se váže k určitým tématům jako je roční období, zvířátka, svátky. Učitelky čerpají z časopisů, z odborné literatury Soubor textů od Evy Véberové, Jaro, léto, podzim zima od Evy Opravilové, z internetu.

Překvapením pro mě bylo, že polovina učitelek především s dlouholetou praxí sahá po nepoetických básních Zuzany Kopecké. A naopak žádná z učitelek neuvela básně Jana Skácela, Miroslava Floriána, Zdeňka Kriebla, Josefa Kožíška, Mileny Lukešové.

Zelená

Zuzana Kopecká

Zelená je barva jara,
komu mohla tomu dala.

Zelená je travička,
i když ještě maličká.

Studánka

Jan Skácel

A studánka, ta nikdy nelže,
protože každá lidská lež,
v studánce malé utopí se,
i když je velká jako věž.

Předpoklad 1. Byl potvrzen.

3.3 Dotazník pro rodiče

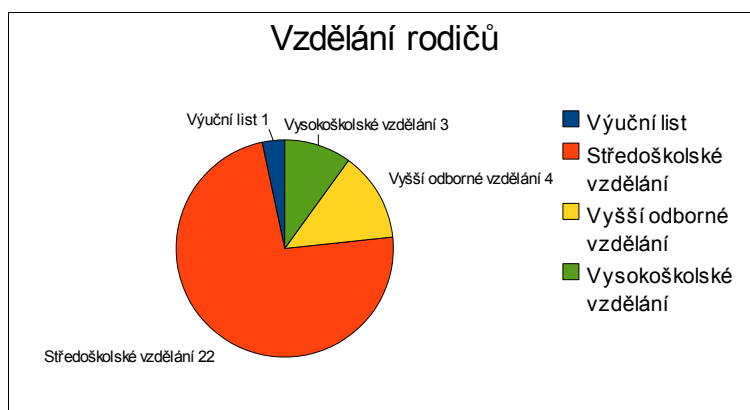
Dotazníkové šetření jsem provedla v jedné mateřské škole v Českých Budějovicích. Oslovila jsem rodiče ve dvou třídách. Rozdala jsem 50 dotazníků a 30 se mi jich vrátilo. Návratnost byla 60 %.

Cíle

Cílem této kapitoly je zjistit:

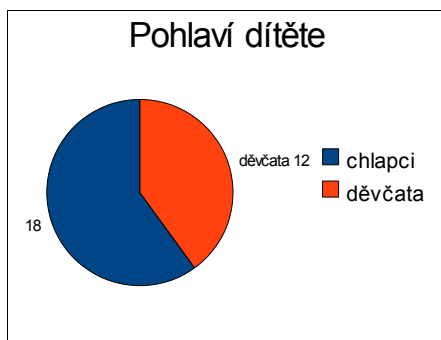
- jaké knihy pohádek a příběhů čtou dětem rodiče
- kdo v rodině nejvíce dítěti čte
- kde hledají rodiče inspiraci pro výběr literatury pro děti
- zda mají rodiče možnost čerpat inspiraci od učitelek mateřské školy

Graf č. 16

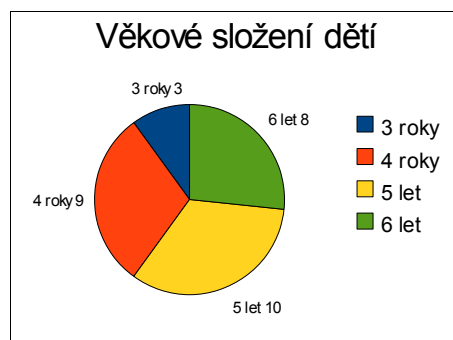

Jak je z grafu č. 16 vidět, většina dotazovaných rodičů má středoškolské vzdělání, což se jistě promítlo do výsledků odpovědí. Většinou na dotazník odpovídaly ženy.

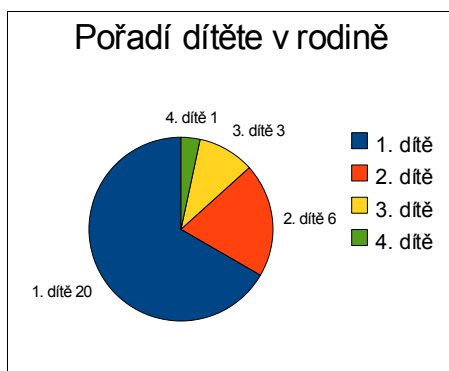
Graf č. 17

Graf č. 18

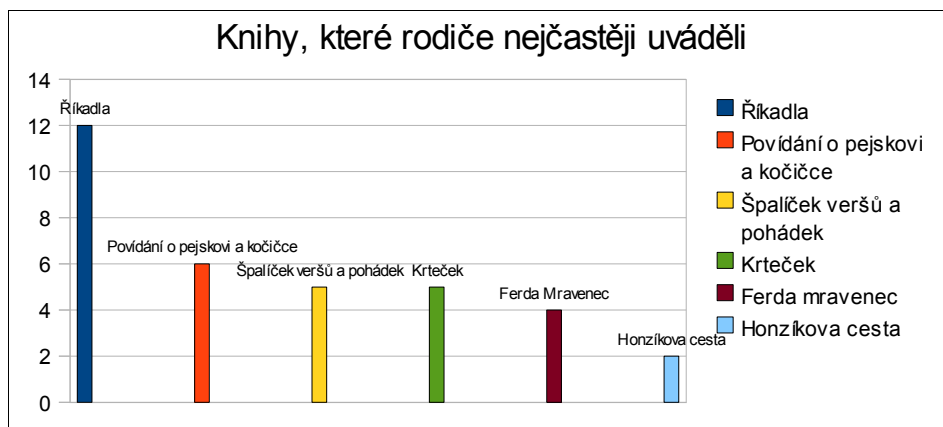
Graf č. 19

Z grafů je patrné, že jsem oslovila rodiče 12 dívek a 18 chlapců. Většina dětí se narodila v rodině jako první dítě. Věkové složení dětí dotazovaných rodičů bylo 4-6 let, třem dětem byly tři roky.

Otázka první: Které knihy říkadelských, pohádek, příběhů, básní čtete Vašemu dítěti?

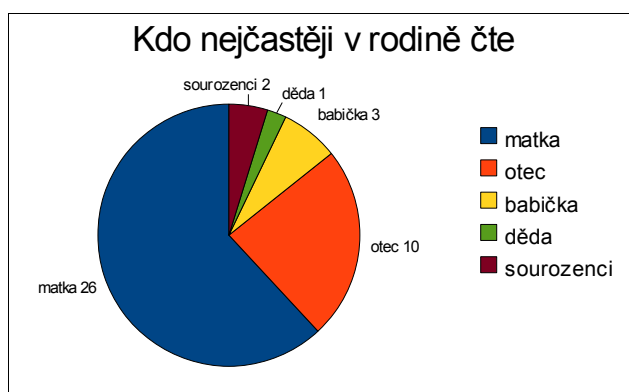
Graf č. 20

Potěšitelné bylo, že rodiče uváděli velice často říkadla z různých knih. Shodli se s učitelkami mateřských škol výběrem pohádek.

Otázka druhá: Kdo ve Vaší rodině nejčastěji čte?

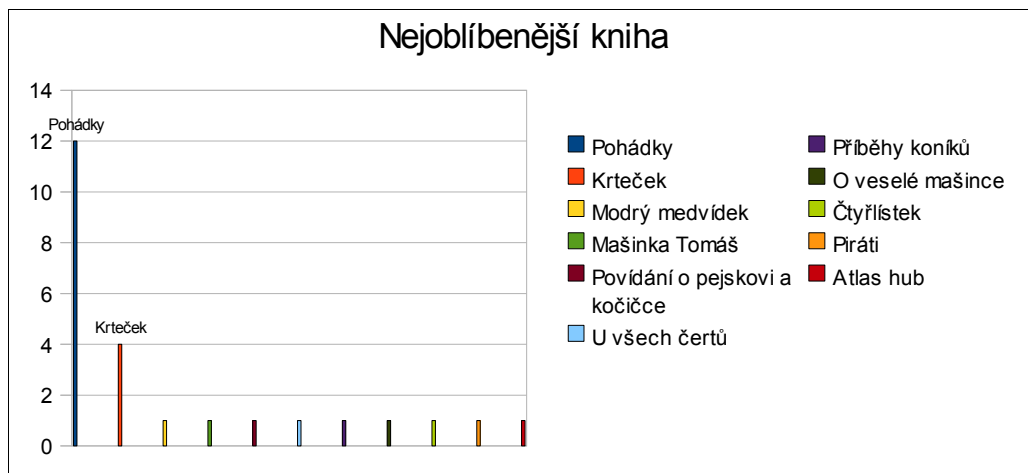
Graf č. 21

Z dotazníků i z grafu je vidět, že nejčastěji čte dětem matka. Pokud rodiče psali sourozence, byl na to kladen důraz – podtržením. Rodiče se rozepisovali, že pokud nestíhají každý den číst, alespoň dítěti pohádku vyprávějí. Také odpovídali, že čte ten z rodičů, který má zrovna čas.

Otázka č. 3 Jaká je nejoblíbenější kniha Vašeho dítěte?

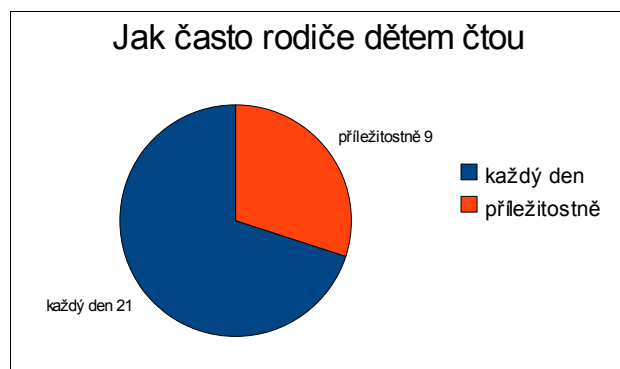
Graf č. 22

Nejoblíbenější knihou, která nesmí chybět v dětské knihovničce je knížka pohádková. Nejoblíbenější postavičkou je Krteček.

Otázka čtvrtá: Jak často čtete Vašemu dítěti?

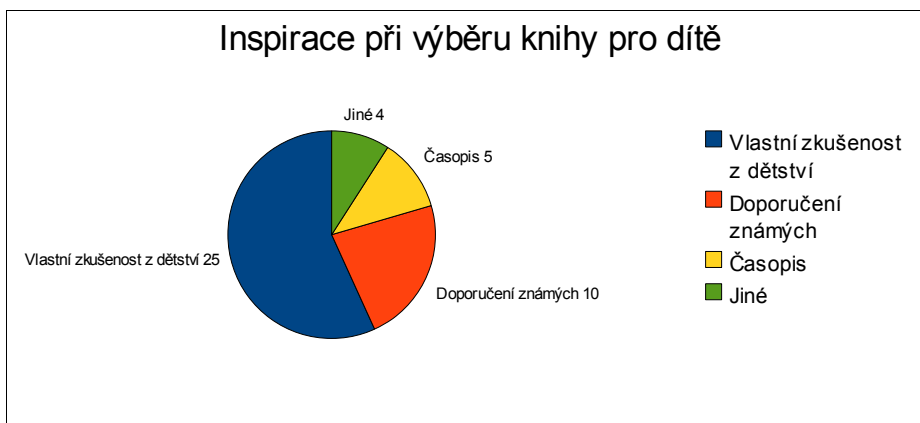
Graf č. 23

Většina rodičů odpověděla každý den a někteří dopisovali: „*Snažíme se, asi tak 5x týdně, téměř každý den, snažíme se, ale ne vždy to vyjde.*“ Z těchto odpovědí jsem cítila upřímnost a snahu.

Otázka pátá: Podle čeho vybíráte knihu pro své dítě?

Graf č. 24

Nejvíce rodiče odpovídali, že čerpají z vlastní zkušenosti z dětství. Z toho je patrné, že příjemné chvíle strávené s rodiči nad knihou předávají dál svým dětem. V kolonce jiné rodiče uváděli: „Dle přání dítěte, podle vzhledu a libivosti knihy, listují v knihkupectví, v knihovně a také podle délky kapitol.“

Otázka šestá: Využíváte možnosti zapůjčení knihy v knihovně?

Graf č. 25

Více než polovina rodičů s dětmi navštěvuje knihovnu.

Otázka sedmá : Máte možnost čerpat náměty k četbě od učitelek MŠ?

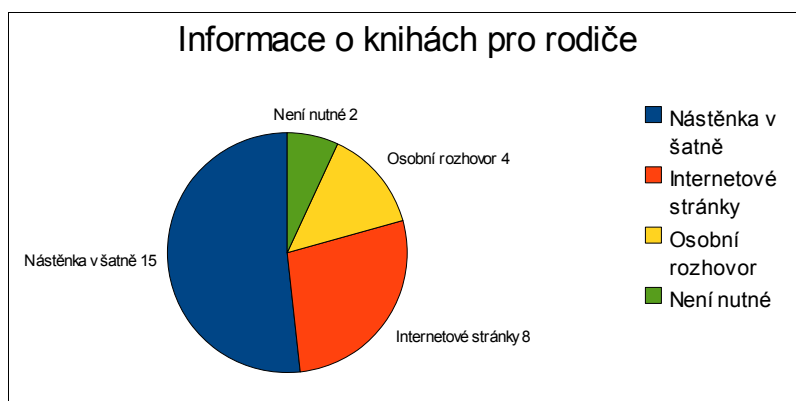
Graf č. 26

Polovina rodičů uvedla, že má možnost čerpat náměty od učitelek. Byli to rodiče převážně z jedné třídy. V druhé třídě většina rodičů odpověděla, že možnost nemá. Někteří rodiče odpověděli: „Možná ano, ale nevyužívám té možnosti, dosud jsem se nezajímala, pokud bych požádala o radu, jistě by mi paní učitelky daly radu, jakou knihu vybrat.“

Otázka osmá : Uvítali by jste informace, rady, náměty, doporučení ze strany učitelek a jakou formou?

Graf č. 27

Z grafu je patrné, že polovina rodičů by byla ráda informovaná, jaké knížky učitelky v mateřské škole čtou dětem na nástěnce, osmi rodičům by se líbilo informace získat na internetu. Čtyři rodiče by si přáli o knížkách s učitelkou hovořit.

3.3.1 Vyhodnocení dotazníkového šetření – rodiče

Předpoklad 2. Předpokládám, že rodiče svým dětem čtou.

Rodiče stejně jako učitelky mateřských škol se opírají o knihy pohádek jako je Špalíček veršů a pohádek, Povídaní o pejskovi a kočičce. Velice potěšitelné bylo, že většina rodičů uvedla nějakou knihu říkadel. Nejčastěji rodiče čerpají inspiraci z vlastního dětství, polovina rodičů chodí do knihovny. Polovina rodičů by měla ráda přehled co učitelky v mateřské škole čtou, ale není to pro ně až tak důležité.

Předpoklad 2. Byl potvrzen.

3.4 Rozhovor s dětmi

Předpoklad 3. Předpokládám, že děti mají kladný vztah ke knize.

Ve dnech 12. a 16. ledna 2012 proběhl skupinový rozhovor s dětmi ve dvou třídách Oveček a Sluníček v jedné mateřské škole v Českých Budějovicích. Rozhovor probíhal na základě připravených otázek. Děti si měly přinést svou oblíbenou knihu. Pro zaznamenání odpovědí dětí jsem použila diktafon.

Na konci rozhovoru na děti čekalo překvapení v podobě velkých archů papíru, které byly zdánlivě prázdné. Poté co začaly děti kreslit po papíře voskovou pastelkou objevovaly se jim postavičky ze dvou známých pohádek.

Průběh rozhovoru

Sedli jsme si s dětmi do kruhu, každý měl svou oblíbenou knihu. Také já jsem měla připravenou knihu. Měla jsem ještě velikou bambuli Josefínu, kterou mělo to dítě, které právě mluvilo, nebo které chtělo něco říct. Vyprávěla jsem dětem, jak jsem si přála knížku, která by mi umožnila seznámit se s celým světem, když jsem byla tak velká jako ony. Ukázala jsem ji dětem a poslala jsem bambuli.

1. Máte také svou oblíbenou knížku?

Třída oveček děti 4-5 – Pohádky o zvířátkách 10x, Čtyřlístek, Mašinka Tomáš, Princezna na hrášku, Nejkrásnější české písničky a říkadla, Český špalíček pohádek, Obrázková abeceda, V říši pohádek,

Třída sluníček 5-6 – Krteček, Ratatouille, Kuřátko a obilí, Brunclík a lev, Vodník Čepeček, Křemílek a Vochomůrka, Medvídek Pú, Jakub a Jáchym, Pohádky o vílách, Lov na mamuta, Mít svoje vlastní zvířátko, Valli, Český Špalíček, Scamp v cirkuse, Obrázková angličtina, Kůzlátka a hloupý vlk, U všech čertů, Krysáci, Země dinosaurů, Království pohádek,

„ Protože ještě neumíte číst, ani já jsem neuměla, četl mi tatínek. Četl mi strašidelné pohádky, nebo vyprávěl o daleké zemi Austrálii. Moc jsem se na to vždy těšila.“

2. Kdo vám doma čte nebo vypráví příběhy?

Třída oveček 4-5 – oba rodiče – 7x, otec 1x, matka 9x, babička 1x, dědeček 1x, sourozenci 3x, děti si prohlížejí samy všechny

Třída sluníček 5-6 – oba rodiče – 5x, otec 2x, matka 10x, babička 2x

3. Jaký je rozdíl mezi knihovnou a knihkupectvím?

Třída oveček 4-5 – děti nevěděly

Třída sluníček 5-6 – děti přesně popsaly rozdíl

4. Chodíte s rodiči do knihkupectví nebo do knihovny?

Třída oveček 4-5 – do knihovny chodí 10 dětí

Třída sluníček 5-6 – do knihovny chodí 12 dětí

3.4.1 Závěr rozhovoru s dětmi

Obrázek č.1 Rozhovor s dětmi o knížkách

Velice příjemné a milé bylo sledovat děti, když si knihy přinesly do školky. V obou třídách děti během ranních her ležely na koberci a listovaly knihami kamarádů, povídaly si a ukazovaly si obrázky, vyprávěly o čem kniha je. Byly ke knihám opatrné. Z rozhovoru vyplynulo, že knížky jsou nové, děti je dostaly pod stromeček, nebo k svátku. Několik dětí si přineslo knížky, které byly po rodičích.

Ve třídě oveček byl zřetelnější důraz na obrázek, který knížku provází. Většina knížek se týkala zvířátek a jejich dobrodružství. Některé děti spontánně říkaly, o čem knížka je. Knížky jako Mašinka Tomáš, Srneček Bambi, Valli, Ratatouille, Krysáci jsou vlastně televizní pohádky.

Frotáž pohádky dala dětem práci, ale pohádku o Perníkové chaloupce a o Červené karkulce poznaly. Jeden chlapec ve třídě Sluníček v obrázku viděl zcela něco jiného. Ježibaba z perníkové chaloupky byla raketa a všude kolem oheň. Maloval červenou a žlutou voskovou pastelkou. Když děti dobarvily a poznaly pohádku, celou jsme si ji podle obrázků vyprávěli.

Obrázek č. 2 Děti hledají skrytou pohádku

Předpoklad č.3 Byl potvrzen.

3.5 Hledání cesty za dobrou literaturou

V této kapitole jsem se zajímala o to jaké další možné zdroje mi mohou pomoci nalézt kvalitní literaturu pro děti. Nahlédla jsem do časopisu pro teorii a kritiku dětské knihy *Ladění*, oslovila jsem několik knihkupectví, hledala jsem na internetu. Zjistila jsem, jaké knihy byly oceněny Zlatou stuhou nebo dostaly cenu Magnesia litera.

Čtvrtletník *Ladění* – časopis pro teorii a kritiku dětské literatury

Časopis *Ladění* vydává Ústav literatury pro mládež Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Původně byl založen se záměrem informovat veřejnost zejména o činnosti vydavatele. Ale vzhledem k rostoucímu zájmu příspěvatelů a odběratelů a existenční nejistotou Zlatého máje, do té doby jediného listu specializovaného na reflexi dětské literatury, časopis postupně nabídl prostor všem odborníkům, kteří se zabývají dětskou literaturou. Od roku 1996 začal vycházet v tištěné podobě. Jako redaktoři zde působí např. Martin Reissner, Milena Šubrtová, Naděžda Siegllová, Věra Vařejková, Jitka Zítková a Luděk Janda.

Čtvrtletník *Ladění* přináší především studie, články, rozsáhlé i drobné recenze nových knih pro děti a mládež. Některé rubriky mají zpravodajský charakter, dále jsou zde informace o konferencích a odborných seminářích, včetně mezinárodních. Časopis představuje některé nakladatelství, které vydávají především dětskou literaturu.

Nakladatelství

Nakladatelství, která se zabývají vydáváním knih pro děti a mládež je mnoho. Zde bych ráda vyzdvihla dvě nakladatelství, ve kterých jsou knihy výlučně svou uměleckou úrovní.

Baobab je malé alternativní nakladatelství ilustrovaných knih pro děti. Věnuje se vydávání původních textů a zajímavých překladů. Velice mě potěšilo, že v tomto nakladatelství vychází knížky Daisy Mrázkové. Zároveň mě mrzelo, že ji v dotazníku uvedly pouze dvě učitelky.

Nakladatelství **Meander** bylo založeno v roce 1995. Zaměřuje se na autorské knihy pro děti a mládež. Vydává knížky a leporela současných českých i světových autorů. Jeho úsilím jsou knihy z nichž bude dětem jasné, proč se vůbec říká krásná literatura.

Nakladatelství Meander ve spolupráci s Památkem národního písemnictví pořádá festival **Děti, čtěte!**, který je určen školním třídám, školkám rodičům a všem dětem. Návštěvníci se dozvědí, že čtení je velké a krásné dobrodružství. A to nejen z autorského čtení, ale i divadel a výtvarných workshopů, filmů a hudebních vystoupení.

Internet

Internet je dnes již samozřejmým zdrojem informací. Našla jsem několik internetových stránek, kde se zabývají dětskou knihou, rodiče i učitelky zde najdou typy a stručný popis knihy. Knihy jsou rozděleny podle věku dětí.

- www.rostemesknihou.cz
- www.sckn.cz – svaz českých knihkupců
- www.portal.cz
- www.celeceskoctedetem.cz

Knihkupectví

Dále jsem oslovila několik knihkupectví, zda by mi mohli poradit, kterou knihu vybrat pro předškolní děti. Prodejci byli velice ochotní. Dozvěděla jsem se o nejprodávanějších titulech i o knihách se kterými měli prodavači osobní zkušenosti.

Odborná literatura

Mnoho inspirace jak pracovat s dětmi, a které knihy nebo literární texty vybrat pro děti je možné nalézt v odborné literatuře.

- Literární výchova v mateřské škole – M. Jírová, E. Opravilová, H. Vaňková
- Soubor textů k literární výchově v mateřské škole, E. Veberová
- Jaro, léto, podzim, zima – E. Opravilová
- Jak a co číst dětem – V. Gebhartová

Knížní veletrhy

Mezinárodní knižní veletrh a literární festival Svět knihy Praha

Svět knihy je mezinárodní veletrh knih, nakladatelství a tiskáren, který se každoročně koná na počátku května v pražském hlešovickém výstavišti.

Prestižní ceny za literaturu

Magnesia litera

Je české literární ocenění, které od roku 2002 každoročně uděluje Sdružení litera. Ceny jsou udělovány v několika kategoriích.

Litera za knihu pro děti a mládež:

- 2003 – Martin Skala – *Strado a Varius*, MLADÁ FRONTA
2004 – Lucie Seifertová – *Dějiny udatného českého národa
a pár bezvýznamných světových událostí*, Petr Prchal
2005 – Arnošt Goldflam – *Tatínek není k zahození*, Andrej Šťastný
2006 – Viola Fischerová – *Co vyprávěla dlouhá chvíle*, Meander
2007 - Iva Procházková – *Myši patří do nebe*, Albatros
2008 – Petr Nikl – *Záhádky*, Meander
2009 – Pavel Šrut – *Lichožrouti*, Paseka
2010 – Iva Procházková – *Nazí*, Paseka
2011 – Alžběta Skálová – *Pampe a Šinka*, Arbor vitae

Zlatá stuha

Zlatá stuha je celostátní soutěží v oblasti knižní tvorby pro děti a mládež. Jejím posláním je ocenit významné a hodnotné tvůrčí i vydavatelské činy a vyjádřit tímto způsobem kulturní i společenskou prestiž jak oceněných děl a jejich autorů, tak i tvorbě, vydávání kvalitních knih pro děti a mládež. Vyhlašovatelé soutěže jsou společně Česká sekce IBBY, Obec spisovatelů, Klub ilustrátorů dětské knihy a Obec překladatelů.

Nominace jsou udělovány v několika kategoriích:

5. Výtvarná část
6. Literární část - *knihy pro začínající čtenáře*
  - *beletrie pro děti a mládež*
  - *literatura faktu pro děti a mládež*
7. Překladová část
8. Zvláštní ocenění

Knihy pro začínající čtenáře

2002 – Martina Drijverová, *Sísa Kyselá a ušmudlaný rytíř*, Albatros

2003 – Pavel Šrut – *Veliký tůdle*, Paseka

2004 – Iva Procházková, *Kryštofe, neblbni a slez dolů!*, Albatros

2005 – Pavel Šrut, *Příšerky a příšeři*, Paseka

2006 – Iva Procházková, *Myši patří do nebe*, Albatros

2007 – Dagmar Urbánková, *Adam a koleno*, Baobab

2008 – Jindřiška Ptáčková, *Chyť si lelka na udici*, Knižní klub

2009 – Daisy Mrázková, *Písně mravenčí chůvy*, Baobab

2010 – Miloš Kratochvíl, *Modrý Pořouch*, Triton

3.5.8 Závěr kapitoly – cesta za dobrou literaturou

Předpoklad 4. Předpokládám, že učitelky v mateřských školách čtou dětem spíše knihy ověřené generacemi čtenářů, rodiče se snáze nechají svést líbivostí knih.

Předpoklad 5. Předpokládám, že současné kvalitní dětské knihy těžko pronikají do mateřských škol i rodin dětí předškolního věku.

Cesta za dobrou literaturou je poměrně dost. Je třeba se jen o toto téma zajímat. Vzniklo mnoho dobrých nápadů na internetu jak podpořit dětské čtenářství. Kdy si rodiče v klidu domova mohou nalézt knížku pro daný věk dítěte, přečíst si recenze, nebo stručný obsah. Moc se mi také líbil nápad, kdy známé osobnosti např. Aňa Geislerová, Marta Isoová, Jiří Macháček hovořili o knihách, které je v dětství oslovily. Děti si mohou také zasoutěžit, nebo zahrát tématické hry.

Předpoklady, že učitelky mateřských škol vybírají spíše generacemi ověřené tituly a nová kvalitní literatura do mateřské školy nepronikne se potvrdily. Porovnála jsem seznam literatury, který jsem vytvořila z dotazníků od učitelek mateřských škol a literaturu oceněnou na prestižních soutěžích. Ani jedna oceněná kniha v seznamu učitelek nebyla. Seznam literatury učitelek mateřských škol je součástí přílohy č. 2.

Ani rodiče nesahají po nových kvalitních knihách. Často vybírají knihy, jejichž příběh, pohádku děti nejdříve shédnou v televizi.

Předpoklad č. 4 Byl potvrzen.

Předpoklad č. 5 Byl potvrzen.

4 ZÁVĚR

Prostřednictvím této bakalářské práce jsem dostala odpověď na svou otázku „Co čteme předškolním dětem“.

Učitelky mateřských škol považují za nejdůležitější klasické lidové pohádky, které v sobě nesou skryté poselství předávané a ověřené po mnoho generací. Dále jsem díky nim mohla vytvořit žebříček nejoblíbenějších autorských pohádek a příběhů pro děti. V oblasti poezie výběr autorů a básnických sbírek nebyl příliš široký. Nejoblíbenější knihou učitelek je Špalíček veršů a pohádek Františka Hrubína.

Potěšilo mě, že rodiče si uvědomují jaký význam mají knihy pro jejich děti. Vybírají pro děti knihy, které měli oni sami rádi v dětství, nebo knihy které se líbí dětem. Nejčastěji čte dětem matka. Nejvíce zastoupenou knihou byla říkadla. Rodiče si věří, že pro děti vybírají správnou literaturu a radu od učitelek vítají spíše jako možnost navíc.

Rozhovor s dětmi mě přesvědčil o tom, že kniha má v dětském světě stále své místo. Děti se ke knihám chovaly velice pěkně a dokázaly o nich s nadšením vyprávět. Stejně hezky mluvily o knížce po mamince jako o knížce nové. Důležitou roli hraje v tomto věku obrázek, který je někdy pro děti lákavější než vlastní příběh. Proto si myslím, že je velmi důležité, abychom sami hledali novou a kvalitní literaturu a mohli ji dětem předat dál.

Možností jak najít dobrou literaturu pro děti je mnoho. Některé jako internet máme na dosah ruky. Ale nakonec je třeba vzít knihu do rukou, přivonět si, prohlédnout obrázky a vstřebat příběh, který kniha ukrývá.

5 SEZNAM POUŽITÉ A CITOVANÉ LITERATURY

Odborná literatura

ČEŇKOVÁ, Jana. *Vývoj literatury pro mládež: a její žánrové struktury*. Praha: Portál, s.r.o., 2006. ISBN 80-7367-095-X.

GEBHARTOVÁ, Vladimíra. *Jak a co číst dětem v MŠ*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-854-8.

GEBHARTOVÁ, Vladimíra. *Literatura pro děti*. 2. vydání. Praha: SPN,n.p., 1989. ISBN 14-283-89.

HAVLÍNOVÁ, Miluše. *Knížka pro rodiče o knížkách pro děti*. 2. vydání. Praha: Albatros, 1987. ISBN 13-851-87.

HERMAN, Marek. *Najděte si svého maršana*. 2. vydání. Olomouc: Hanex, 2008. ISBN 978-80-7409-023-3.

OPRAVILOVÁ, Eva a Vladimíra GEBHARTOVÁ. *Rok v mateřské škole*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-847-3.

RICHTER, Luděk. *Pohádka...a divadlo*. Praha: DOBRÉ DIVADLO DĚTEM, 2004. ISBN 80-902975-2-8.

SVOBODOVÁ, Eva. A KOL. *Vzdělávání v mateřské škole*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-774-9.

SVOBODOVÁ, Eva a Hana ŠVEJDOVÁ. *Metody dramatické výchovy v mateřské škole*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0020-8.

ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

URBANOVÁ, Svatava. *Meandry a metamorfózy dětské literatury*. Olomouc: Votobia, 2003. ISBN 80-7198-548-1.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha, 2008. ISBN 978-80-246-0956-0.

Dokumenty

LADĚNÍ, *Časopis pro teorii a kritiku dětské literatury*, Ústav literatury pro mládež Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, ISSN 1211-3484.MK ČR E 16428

VÝZKUMNÝ ÚSTAV PEDAGOGICKÝ V PRAZE. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání 2004*. Praha: Tauris, 2006. ISBN 80-87000-00-5.

Webové stránky

http://cs.wikipedia.org/wiki/Magnesia_Litera

<http://www.ibby.cz>

<http://meander.cz/home>

<http://www.meander.cz/detictete>

<http://www.baobab-books.net/>

<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=255&hl=Lad%C4%9Bn%C3%AD>

<http://www.czechlit.cz/nova-literatura/nova-literatura-pro-deti-a-mladez/>

<http://www.gplusg.cz/?path=knihy/muj-medved-flora>

<http://www.gplusg.cz/?path=knihy/chlebova-lhota>

6 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1	Recenze přečtených knih.
Příloha č. 2	Seznam všech knih, které uvedly učitelky mateřských škol.
Příloha č. 3	Seznam všech knih, které uvedli rodiče.
Příloha č. 4	Seznam všech knih, které přinesly děti.
Příloha č. 5	Dotazníky.
Příloha č. 6	Fotky dětí.

Příloha č. 1

RECENZE PŘEČTENÝCH KNIH

Chlebová Lhota, Dagmar Urbánková, Baobab 2010

Poetický mikroprostor Chlebové Lhoty autorka doslova uhnětla, upekla a spletla z různých druhů pečiva. Zabydlela jej postavami a mobiliářem pečlivě vymodelovanými z chlebové střídky a z útržků textilií. V knize kombinuje ilustrace s fotografiemi aranžovaných objektů a komiksovými sekvencemi. Typografická úprava s využitím psacího písma posiluje stylizaci textu coby vesnické kroniky, odrážející chvíle všední i výjmečné.

Obyvatelé představují idylické sousedské společenství, v němž jeden nezištně pomáhá druhému. Výjevy z jejich každodenního života jsou přibližovány prostřednictvím kronikářských zápisků, jež pořizuje během dlouhé zimy vesnický učitel Jan. Propojuje se zde statické uspořádání vesnice (rodáci zde vyknou) s dynamickým přeskupováním (vítr, který může přivát nové domy či obyvatele), tradiční s moderním, domácí s exotickým.

V přehršli úsměvných i ztřeštěných nápadů se stále klene jako hlavní motiv hodnota sousedské pospolitosti, kvůli níž stojí za to přetrpět nevlídné zimní vichřice, sužující Chlebovou Lhotu, a raději vymýšlet další způsoby, jak přátelské svazky udržet a posílit. Urbánková si pohrává s obrazy, představami, jazykem. Hravost okořeněná nonsensovým humorem je dnes téměř nezbytnou výbavou každé dětské knížky, ve Chlebové Lhotě však není pouze módní manýrou, ale předává poselství tím, jak přesvědčivě modeluje obraz domova, jehož konstantou jsou mezilidské vztahy.

Milena Šubrtová

Můj názor

O knize Chlebová Lhota básnila moje kolegyně ze školy. Byla jsem zvědavá na vesnici celou z chleba, nábytek z chleba, ale také jsem se těšila na nějaký tajemný příběh. Kniha je opravdu nevšední a zvláštní obrazem i slovem. Přečetla jsem ji během cesty autobusem domů a přemýšlela o tom, že je taková neobyčejně obyčejná. Neskrývá žádný tajemný příběh, je to opravdu takový malý, úsměvný pohled do jiného světa, světa z těsta a obyčejných lidí. Kniha je inspirující k mnoha námětům pro práci s dětmi.

Můj medvěd Flóra, Daisy Mrázková, Baobab 2011

Flóra je knížka pro začínající čtenáře, pro ty opravdu malé, ani ne tak do školních lavic, spíš ještě mámě či dědovi na klín. „Do malých rukou malou knihu“ prohlásila prý kdysi Daisy Mrázková, vynikající ilustrátorka a spisovatelka.

Svíravá opuštěnost ulic, když padá sníh a lampy vykrajují z temnoty ponuré městské kouty a někde v blátě a špíně leží pohozený plyšový medvídek. Kýmisi opuštěný, aby ho děti, hybatelé osudového děje, našly a zase svou láskou oživily.

Psáno a malováno je to podle skutečné rodinné události. Klukem, který medvědího bezdomovce našel a zachránil, byl autorčin syn Cyril. Jde o vánoční příběh, ne snad kvůli stromku a hodovnímu stolu, ale protože jde o všechno. O život malého medvěda, solidaritu, slitovnost.

Jáchym Topol

Můj názor

Poprvé jsem o knihách Daisy Mrázkové slyšela ve škole. Její příběhy jsou něžné, hravé, a plné fantazie. Nejinak je tomu i v této knížce. Je to velice krásný příběh, který pohladí po duši nejen malé dítě. Myslím si, že by takový příběh měla mít každá učitelka ve svém zásobníčku. Takové příběhy v dnešní době děti moc potřebují.

Myši patří do nebe, Iva Procházková, Albatros 2006

Kniha oceněná v roce 2007 Magnesií litera

Východiskem příběhu o malé myšce Šupito a lišáku Bělobřichovi je okamžik jejich smrti. Šupito, pronásledována Bělobřichem, se zabije při pádu do propasti a lišák zahyne v nastražené pasti jen o den později. Rychlá smrt zasáhne zvířecí hrdiny doslova v běhu, nepřipravené, tak jako děti, které si vlastní smrtelnost nedokáží představit. Smrt zde ovšem není absolutním koncem, protože oba protagonisté se shledávají v prostoru jakéhosi zvířecího ráje, v němž mohou zbaveni fyzické zátěže prodlévat ve společných radovánkách a připravovat se na opětovný vstup do života. Smrt je učinila navzájem rovnými, zbavila je strachu i agrese, nezbytných pro přežití v přírodě. Novela vyznívá jako oslava života. Šupito s Bělobřichem se nezávisle na sobě rozhodují podstoupit znovu riskantní pozemskou pouť, neboť již vědí, že pocit štěstí si mohou opravdově vychutnat jedině na pozadí číhajících nebezpečí. Procházková osvědčila své vypravěčské schopnosti a obdařila novelu i vedlejšími pointami, jimiž posílila ideu o významu tolerance a přátelství.

Snaha ochránit děti před obavami ze smrti jistě nevyšla naprázdno, neboť představa myšího nebe (včetně šance vrátit se zpět do života) skýtá úlevu a naději. Je však otázkou, zda je toto útěsné pojetí smrti, jež se jeví jako pouhá přestupní stanice v nekonečném řetězci dalších existencí, vhodné. Definitivnost smrti je totiž tímto přístupem relativizována a smrt ztrácí důležitou roli měřítka, jímž posuzujeme hodnotu vlastního života. Takovéto bezbolestné traktování smrti činí text recepčně nenáročným, ani nevede čtenáře k vytvoření komunikačního prostoru, kde by se mohl aspekt smrti a umírání více osvětlit. Dětským čtenářům se tak nabízí emotivní dílo, v němž je ovšem novátorská pouze volba silného tématu, nikoli jeho zpracování.

Milena Šubrtová, Ladění

Můj názor

Tato recenze mě zaujala a knihu jsem si koupila. Nedávno nám zemřel pes a všichni jsme stále smutní. Děti toto téma stále trápí. Několikrát za týden se ptají, kde je Bertík a kdy se uzdraví? Knihu jsem přečetla, jak se říká, jedním dechem. Milena Šubrtová ve své recenzi píše, že v nebi jsou všichni zbaveni strachu a agrese. Ale strach tam stále zůstal jenom v jiné podobě. Není zde strach o život, ale strach, že ztratíte milovaného přítele. Moc hezky je zde popsáno jak vypadá život v nebi. Ale bez starostí a nástrah života, vás takový jednotvárný život omrzí. Krásná a nečekaná je pointa celého příběhu. Dětem jsem tuto knížku nečetla, ale vyprávěla jsem jim příběh myšky a lišáka a otevřela jsem tak nepříjemné téma, které nás všechny trápí a došlo na spoustu otázek a fantazírování. Proto si myslím, že právě tento příběh toto nesnadné téma dokáže otevřít.

Příloha č. 2

Seznam všech knih, které uvedly učitelky mateřských škol.

Počet kusů	Autor	Název knihy
13	František Hrubín	Špalíček veršů a pohádek
12	Božena Němcová	Pohádky
12	Josef Čapek	Povídání o pejskovi a kočičce
11	Václav Čtvrtek	Pohádky z pařezové chaloupky
9	Zdeněk Miler	Krteček
7	Eduard Petiška	Martínkova čítanka
7	Karel Jaromír Erben	Pohádky
7	Eduard Petiška	Pohádkový dědeček
6	Ondřej Sekora	Ferda Mravenec
5	Zuzana Pospíšilová	Pohádky před spaním
5	Josef Kolář	Z deníku kocoura Moroočka
4	Nikolaj Nosov	Neznámkovy příhody
3	Bohumil Říha	Honzíkova cesta
3	Karel Čapek	Dášenka čili život štěněte
3	Jan Karafiát	Broučci
3	Otfried Preussler	Malá čarodejnice
3	Marie Adamovská	Příběhy lesních zvířátek
3	Kincl Jaromír	Rákosníček
2	Karel Čapek	Devatero pohádek
2	Daisy Mrázková	Haló Jácíčku
2	Dagmar Lhotová	Ani den bez pohádky
2	Vladimír Jiránek	Bob a bobek, králici z klobouku
2	Josef Zeman	Dobrodružství veverky Zrzečky
2	Eliška Krásnohorská	Pohádky naší babičky
2	Bratři Grimmů	Pohádky
2	Iva Hercíková	O zvědavém štěňátku
2	Václav Čtvrtek	Kuňky z žabí tůňky
2	František Nepil	Lišky, dobrou noc
2	Josef Lada	Kocour Mikeš
1	Josef Lada	Bubáci a hastrmani
1	Ljuba Štíplová	Byla jednou koťata
1	Astrid Lindgrenová	Děti z Bullerbynu
1	Zuzana Pospíšilová	Domeček pro šneka Palmáce
1	Josef Lada	Český rok
1	Markéta Zinnerová	Hejásek a Jujdásek
1	Jacob Streit	Včelka Sluněnka
1	Jiří Kahoun	Zvířátka z malinové paseky
1	Miloš Macourek	Žofka ředitelkou ZOO
1	Martina Drijverová	Zlobilky

Počet kusů	Autor	Název knihy
1	Václav Čtvrtek	Víla Amálka
1	Jiří Kahoun	Včelí medvídci od jara do zimy
1	Václav Čtvrtek	Rumcajč, Manka, Cipísek
1	Miroslav Krejča	Putování vodníků
1	Jacob Steit	Tatařukova cesta ke Krystalové hoře
1	Jan Lebeda	Pohádky skřítky Medovnička
1	Marie Adamovská	Pohádky z vesmíru
1	František Nepil	Pohádky z pekelce
1	Dagmar Štětínová	Pohádky z bodlákové meze
1	Jana Riegerová	Pohádky od maminky
1	Zuzana Pospíšilová	Pohádky na dobrou noc
1	Vladimír Sutějev	Pohádky se zvířátky
1	Ivan Renč	Pasáček Asaf
1	Bohumil Říha	O letadélku Káněti
1	Pavel Šrut	Kočičí král
1	Hans de Beer	Lední medvídku, kam pluješ?
1	Bohumil Říha	Jak jel Vítek do Prahy
1	František Nepil	Já Baryk
1	Jiří Kahoun	Chumelení
1	František Hrubín	Dětem
1	Martina Drijverová	České pověsti pro malé děti
1	Eduard Petiška	Birlibán
1	Michail Bulatov	Veselé pohádky a říkadla
1	František Hrubín	Dvakrát sedm pohádek
1	Arnold Lobel	Kvak a Žbluňk

Příloha č. 3

Seznam všech knih, které uvedli rodiče.

Počet kusů	Autor	Název knihy
9	Různí autoři	Říkadla
5	Zdeněk Miler	Krteček
4	František Hrubín	Špalíček veršů a pohádek
5	Josef Čapek	Povídání o pejskovi a kočičce
2	Ondřej Sekora	Ferda Mravenec
2	Bohumil Říha	Honzíkova cesta
2	Ljuba Štíplová	Čtyřlístek
1	Astrid Lindgrenová	Děti z Bullerbynu
1	Jan Karafiát	Broučci
2	Václav Čtvrtek	Pohádky z pařezové chaloupky
1	Václav Chaloupek	Madla a Ďap
1	Oxlade Chris	Mašinka Tomáš
1	Milne	Medvídek Pú
1	Josef Menzel	Míša Kulička
1	Josef Lada	Moje abeceda
1	Nikolaj Nosov	Neznámkovy příhody
1	Eduard Petiška	O Jabloňce
1	Václav Čtvrtek	O víle Amálce
1	Stanislava Bumbová	Pohádky loďky Matyldy
1	Filmový příběh	Šmoulové
1	Jiří Kahoun	U všech čertů
1	Jiří Kahoun	Včelí medvídci od jara do zimy
1	Marie Kubátová	Vodnické pohádky
1	Stanislav Havelka	Zvířátka pana Krbce
1	Eduard Petiška	Pohádkový dědeček
1	Astrid Lindgrenová	Pipi dlouhá punčocha
1	Eduard Petiška	Martínkova čítanka
1	Jiří Žáček	Krysáci
1	René Goscinny	Malý Mikuláš
1	Věra Faltová	Kocour Vavřinec
1	Michal Černík	Knížka pro děti od dvou do pěti
1	Sven Nordqvist	Fiškus o Vánocích
1	František Hrubín	Dvakrát sedm pohádek
1	Markéta Zinnerová	Čtyři uši na mezi
1	Filmová předloha	Auta
1	Kirill Bulyčov	Alenka z planety země
1	Vladimír Jiránek	Bob a Bobek
1	Filmová předloha	Bořek stavitel
1	Jiří Havel	Malované čtení

Příloha č. 4

Seznam všech knih, které přinesly děti.

Počet kusů	Autor	Název knihy
1	Filmový příběh	Ratatouille
1	Zdeněk Miler	Dětem
1	František Hrubín	Kuřátko a obilí
1	Oldřich Syrovátka	Brunclík a lev
1	Václav Čtvrtek	Vodník Čepeček
1	Václav Čtvrtek	Pohádky z pařezové chaloupky
1	Milne	Medvídek Pú
1	Jorgen Clevin	Jakub a Jáchym
1	Carmen Guerra	Pohádky o vílách
1	Franziska Gehmová	Lov na mamuta
1	Zuzana Nováková	Mít svoje vlastní zvířátko
1	Filmový příběh	Valli
1	Milada Motlová	Český špalíček
1	Disney	Scamp v cirkuse
1	-----	Obrázková angličtina pro děti
1	František Hrubín	Kůzlátka a hloupý vlk
1	Kahoun	U všech čertů
1	Jiří Žáček	Krysáci
1	Filmový příběh	Země dinosaurů
1	Kolektiv autorů	Království pohádek
1	Jan Machač	Zvědavý Puňťa a jiné příběhy
1	J. Barnabé	V říši pohádek
1	Disney	Bambi
1	Milada Motlová	Český špalíček pohádek
1	Eva Bešťáková	Ovečka Kudrlinka
1	-----	Pohádky se zvířátky
1	-----	Nejkrásnější české písničky
1	Miloš Nesvatba	Obrázková abeceda
1	Gisela Fischerová	Život na statku
1	-----	Nejmilejší příběhy o zvířátkách
1	-----	Vipo cestuje po Evropě
1	Ljuba Štíplová	Čtyřlístek
1	Oxlade Chris	Mašinka Tomáš
1	-----	Příběhy o koních

Příloha č. 5

Vážená paní učitelko,

prosím Vás o vyplnění dotazníku, který je dobrovolný a anonymní. Získané údaje budou sloužit jako podklad pro výzkumnou část závěrečné bakalářské práce na téma „Co číst předškolním dětem“, která je součástí mého studia na PF JCU v Českých Budějovicích.

Cílem mé práce je ukázat rodičům a začínajícím učitelkám cestu ke kvalitní dětské literatuře. Myslím si, že jednou z cest je obrátit se na Vás učitelky mateřských škol.

Děkuji za Vaši ochotu a čas.

Lud'ka Zvánovcová

Vzdělání:.....

Délka pedagogické praxe v MŠ:.....

Věkové složení dětí ve Vaší třídě:.....

Mateřská škola .....

(se zaměřením, alternativní)

1. Které knihy pohádek, příběhů čtete dětem? *(právě pro toto věkové složení dětí ve vaší třídě)*

.....
.....
.....
.....

2. Které knihy básní čtete dětem? *(právě pro toto věkové složení dětí ve vaší třídě)*

.....
.....
.....
.....
.....

3. Kde čerpáte inspiraci, při výběru literatury pro děti?

Internet

Kolegyně

Časopisy

Které .....

Odborná literatura

Jaká.....

Jiné.....

4. Spolupracujete s knihovnou v blízkosti Vaší MŠ?

Ano

Ne

5. Zajímají se rodiče o to jaké knihy čtete dětem?

Ano

Ne

Vážení rodiče,

prosím Vás o vyplnění dotazníku, který je dobrovolný a anonymní. Získané údaje budou sloužit jako podklad pro výzkumnou část závěrečné bakalářské práce na téma „Co čítá předškolní dítě“, která je součástí mého studia na PF JCU v Českých Budějovicích.

Děkuji za Vaši ochotu a čas.

Lud'ka Zvánovcová

Vzdělání.....

Vztah k dítěti .....

Věk dítěte:.....

Pohlaví dítěte: .....

Pořadí dítěte v rodině: .....

1. Které knihy říkadel, pohádek, příběhů, básní čtete Vašemu dítěti?

.....
.....

2. Kdo ve Vaší rodině nejčastěji čte?

.....
.....

3. Jaká je nejoblíbenější kniha Vašeho dítěte?

.....
.....

4. Jak často čtete Vašemu dítěti?

- Každý den
- Příležitostně
- vůbec

Jiné.....

5. Podle čeho vybíráte knihu pro své dítě?

- Vlastní zkušenost z dětství
- Doporučení známých
- Časopisy

Jiné.....

6. Využíváte možnosti zapůjčení knihy v knihovně?

- Ano
- Ne

7. Máte možnost čerpat náměty k četbě od učitelek MŠ?

- Ano
- Ne

8. Pokud ne, uvítali by jste informace, rady, náměty, doporučení ze strany učitelek a jakou formou?

- Osobní rozhovor
- Internetové stránky
- Nástěnka v šatně

Jiné.....

Příloha č. 6

Obrázek č.3 Děti hledají na obrázku pohádku.

Obrázek č. 4 Pohádku si vyprávíme podle obrázku

Obrázek č. 5 Babička jako raketa dle fantazie jednoho chlapce

